

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu.

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apare odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1—3.

Fondator: **Dr. CORNEL DIACONOVICH.**

Director: _____

••••□••••

Redactor responsabil: **Dr. Mihai Veliciu.**

Sumarul: Constantin Popp. — Amintiri dela „Revista Economică”. — Desființarea vămii la granița apuseană a Transilvaniei în anul 1784. — Timpul liber. — Portretul. — Din cele vremi trecute... — Amicul și colegul C. Popp. — O calitate. — Autoritatea d-lui C. Popp. — Constantin Popp ca animator. — O viață de muncă și de realizări. — Un dascăl. — Sărbătorirea unui om de bine. — Un aspect al solidarității românești.

CONSTANTIN POPP

Revista noastră are azi din nou ocaziunea fericită de a lua haină de sărbătoare. Și dacă suntem puțin sinceri, trebuie să recunoaștem că în mare măsură este sărbătoarea noastră a Revistei. Sărbătorim a 70-a aniversare a Aceluia, care timp de 41 ani dela înființarea revistei noastre ține în mână făclia de lumină și de atâtea ori de căldură părintească ocrotitoare a intereselor băncușelor noastre românești de dincoace de Carpați.

Desigur „Revista Economică” a fost întemeiată sub patronajul înțeleghător al nestorului vieții bancare românești dinainte de Unire, a lui Partenie Cosma și la inițiativa omului de înaltă cultură intelectuală și morală, care a fost Dr. Cornel Diaconovich, având mai apoi de director pe eminentul economist dl Ion I. Lapedatu și într'un timp pe dl Vasile Vlaicu cunos-

cutul matematician financiar, totuși acela care a reprezentat și reprezintă stabilitatea, continuitatea și care astfel a asigurat apariția regulată a revistei — cu excepția unei perioade scurte din anii 1916—1918 este septuagenarul de azi dl Constantin Popp.

Prin urmare sărbătorind noi azi aniversarea iubitului nostru director, sărbătorim însăși existența destul de lungă de până acum a revistei noastre, care fără exagerare este datorită numai activității și interesului d-lui C. Popp, ce a dovedit totdeauna pentru Revistă și prin aceasta băncilor noastre.

Aceasta o știu toți conducătorii de pe vremuri ai revistei noastre și a Solida-

rității, dar să se permită să aduc și mărturia scriitorului acestor rânduri, care a fost onorat de încrederea și prietenia părintească a sărbătoritului, ca sub conducerea

și sub directivele lui să colaboreze timp de 12 ani la redactarea revistei. Totdeauna îmi voi aduce cu plăcere aminte, de consfătuirea avută în toamna anului 1927 în cabinetul directorului executiv de atunci al „Albinei“, când dl C. Popp — parecă a presimțit vremurile de restrîște ce aveau să vină peste câțiva ani asupra băncilor — a convocat mai mulți funcționari ai institutului „Albina“ și când dl C. Popp a arătat așa de frumos interesul acestei reviste nu numai pentru bănci, dar chiar și pentru funcționarii lor, propunând reorganizarea „Revistei Economice“ și mutarea ei din Cluj la Sibiu. Ne-a arătat serviciile reale ce a adus această revistă — recunoscută de altfel de toți cei chemați — în timpul stăpînirii străine și cari servicii — putem afirma cu toată convingerea — s'au repetat sub epoca de grea încercare a băncilor: în timpul conversiunii. Față de îndoielile noastre în puterile proprii, mai ales că până atunci niciunul nu ne-am ocupat cu asemenea îndeletniciri, Domnia Sa ne-a arătat exact aceleași începuturi ale Domniei Sale în cele gazetărești și cum a izbutit!

În urma acestei încurajări am rămas câțiva, foarte puțini, mai ales la început, care am înțeles chemarea dascălului, căutând să-i urmăm pilda și dacă n'am reușit niciodată ca și el, totuși azi îi suntem foarte recunoscători.

Cuvine-se deci să ne oprim asupra acestei zile de sărbătoare a revistei noastre și să fixăm pentru cei de azi, cât mai ales pentru generațiile viitoare, figura unui om de bine a neamului nostru care a fost și este dl Constantin Popp.

Dl Constantin Popp este descendentul unei familii de comercianți brașovene, originară din Galați județul Făgăraș, fiul lui Constantin Popp și a Terezei Boda, născut la 2 Februarie 1870 în Sopron (Ungaria de Vest). Deși născut în mediu și finut străin, departe de solul patriei românești, totuși mulțumită sentimentelor românești ale tatălui cât și a atmosferei din Brașovul românesc, unde și-a făcut copilăria, a școalelor din Brașov, din fragedă tinerețe în C. Popp a bătut o caldă inimă românească. În familie de mic copil a trăit în atmosferă românească, a putut vedea și cultiva frumosul românesc, doar era nepotul pictorului brașovean de mare valoare de pe

vremuri, a lui Mișu Popp. Ca mic copil era oaspele rudelor din „Țară“ dela Ploești.

Sub asemenea auspicii dl C. Popp urmează școlile românești primare, liceul real și școala superioară de comerț din Brașov, al cărei eminent absolvent este. După obținerea diplomei școlii superioare de comerț, la 1 Octombrie 1888, e primit ca practicant la Sucursala „Albinei“ din Brașov, unde dela început câștigă încrederea distinsului director de pe vremuri Valeriu P. Bologa. La un moment dat, tânărul practicant, atras de mirajul Patriei românești se gândește să treacă în „Țară“ unde să intre în „comerțiu practic“, înstrăinat și pe acele vremuri. Totuși în urma sfatului și încurajării directorului său rămâne la „Albina“, fiind transferat la 1 Martie 1889 la centrala din Sibiu, iar după executarea stagiului militar, la 1 Octombrie 1892 este angajat ca funcționar definitiv.

Între timp la 11 Noembrie 1894 dl C. Popp se căsătorește cu grațioasa domnișoară Maria Raicu, fiica protopopului de odinioară din Teaca, formând în societatea sibiană o nouă familie românească.

În timp record, bucurându-se de aprecierea conducătorilor de pe vremuri a fruntașei noastre bănci, în frunte cu directorul ei Partenie Cosma, dl C. Popp avansează din clasă în clasă, ajungând la o etate relativ tânără funcționar superior, șef de serviciu.

La 1 Iunie 1920 îl vedem director executiv până la 31 Decembrie 1934, când după 45 ani de serviciu, la cererea proprie se pensionează. Aceasta însă nu înseamnă că a părăsit legăturile vechi bancare și activitatea fecundă în viața economică a Ardealului. La adunarea generală din Martie 1935 dl C. Popp a fost ales în Consiliul de cenzori al „Albinei“, al cărui președinte este până azi.

Avansarea rapidă în carieră era și explicabilă, pentru că dl C. Popp s'a impus șefilor săi dela început. Nu era un funcționar oarecare, mulțumindu-se numai cu executarea mai mult sau mai puțin conștiincioasă a obligațiilor sale propriu zise de funcționar în timpul orelor de birou. N'a fost unul dintre zișii intelectuali, care se mulțumește, sau n'are nevoie nici măcar de atât, cu citirea unui ziar pe zi. Dacă dl C. Popp a fost un bun elev în școală, un bun funcționar în bancă, apoi fără doar și poate este un autodidact, un enciclo-

pedist, putem zice chiar un „self made man“. Bogata sa activitate literară pe teren economic-național, de peste cinci decenii, dă dovada de foarte vaste și variate cunoștințe. Ce este și mai ales ce era Revista Economică decât o revistă enciclopedică pentru uzul băncilor noastre? Ori, de câte ori această revistă era redactată dela început și până la sfârșit de redactorul său responsabil Constantin Popp?

Desigur dl C. Popp a avut marele avantaj de a avea ca șef pe un Partenie Cosma, pe un Valeriu P. Bologa, sau de îndrumător pe un Dr. Diaconovich, dar câți alți sunt cari au un asemenea noroc, de a intra într'un asemenea mediu și totuși nu se aleg cu nimic.

Astfel vedem pe tânărul funcționar luând parte la consfătuirea inițiată de Dr. C. Diaconovich sub prezidiul lui Partenie Cosma, cu ocaziunea primei conferințe a directorilor institutelor financiare românești, ținută în Sibiu la 25 și 26 Iunie 1898, pentru editarea unei reviste economice. La 1 Ianuarie 1899 și apare această revistă fiind dela începutul ei colaborator permanent dl C. Popp.

De aici încolo activitatea literară-economică a d-lui C. Popp, este tot mai accentuată și mai variată. În 1908 această revistă rămâne cu totul pe umerii d-lui C. Popp, devenind redactorul ei responsabil până în 1916, iar dela 1918 până la 1 Ianuarie 1922 director al ei. În 1922 Revista se mută la Cluj, unde stă până la 1 Ianuarie 1928, când la inițiativa d-lui C. Popp, revine din nou la Sibiu sub direcțiunea D-Sale.

Revista este condusă primii șapte ani de întemeietorul ei Dr. C. Diaconovich, care se mută la București, apoi un an și ceva este sub direcția d-lui I. I. Lapedatu, care pleacă la Orăștie. Astfel după ce dl Popp ajunge „redactor-garant“ toată sarcina cade asupra Domniei Sale. Cum s'a spus, numeri întregi erau redactați dela început și până la sfârșit de redactorul său. Teme variate: dela articole polemice față de presa șovinistă a stăpânilor de altă dată, în care se apăra dreptul popoului românesc la o viață economică națională independentă și deci dreptul de existență a băncilor noastre, până la situația piețelor din București și Budapesta, sau cronici judiciare de interes practic pentru bănci, chestiuni de organizare fi-

nanciară, economică, tot felul se publica. Și toate acestea în orele libere și pentru o remunerație mai mult simbolică decât reală.

O serie de articole publicate cu caracter polemic cu presa șovină maghiară au rămas memorabile și la timpul său au avut răsunet în toate ținuturile românești ale fostei Ungarii.

Iar când revista noastră avea o existență șubredă în Clujul Universității și Academiilor românești, tot dl C. Popp s'a gândit la „copilul“ său alintat, aducându-l în Sibiu, unde a reorganizat Revista și cu autoritatea sa nediscuțată i-a asigurat existența, pentru ca să aducă serviciile care le-a adus în vremurile de neînțelegere pentru băncile noastre.

Dar activitatea literară economică a d-lui C. Popp nu s'a mărginit numai la redactarea „Revistei Economice“, ceea ce în sine dată fiind ocupația d-sale, era o muncă destul de mare, ci a colaborat și la alte gazete. Astfel la „Telegraful Român“ din Sibiu, la „Gazeta Transilvaniei“ din Brașov. Iar când în lupta noastră națională s'a resimțit nevoia intervenției chiar în publicistica maghiară, dl C. Popp a scris articole în revista „Magyar pénzügy“ din Budapesta, fie de specialitate, fie mai ales polemice și de apărare a băncilor românești ardeleni împotriva acuzelor și atacurilor ziarelor maghiare șovine și a parlamentarilor maghiari.

Totuși cercurile străine, sau poate chiar ca o urmare a atitudinii demne a românului C. Popp, îl apreciază așa cum se cuvine. Astfel îl vedem ca vicepreședinte la congresul regnicolar al funcționarilor de bancă din fosta Ungarie, ce s'a ținut în Debrefin în zilele de 7 și 8 Iunie 1908.

Alte opere mai însemnate a scris:

„Băncile românești din Transilvania și Ungaria“, Sibiu, 1905.

Acest studiu amănunțit despre organizația, operațiunile, rolul economic și cultural al băncilor noastre, a apărut și în limba franceză în revista „Le mouvement économique“ a lui Nicolae Xenopol sub titlul: „Les banques roumaines de Transilvanie et de Hongrie“.

A tradus două lucrări de mare interes practic ale juristului maghiar Dr. Alfred Kormos „Drepturile, datorințele și res-

ponsabilitatea membrilor din direcțiune“ *Sibiu 1902 și*

„Drepturile, datorințele și responsabilitatea membrilor comitetului de supraveghere“ *Sibiu 1904.*

Dacă intelectualii români înainte de Unire, după preoți și învățători, erau cei mai numeroși advocații, care în mare număr făceau parte din conducerea băncilor, totuși funcționarul de bancă C. Popp, s'a găsit să traducă:

„Articolul de lege LVIII despre cec“ și să publice un „Normativ pentru afacerile de cec“ *Sibiu 1909, un comentariu despre aplicarea legii maghiare asupra cecului.*

Dl C. Popp a publicat diverse date, tablouri statistice asupra băncilor române, a colaborat foarte intens la „Enciclopedia Română“, cel mai bun dicționar românesc de până azi, editat sub auspiciile „Astreii“ de Dr. C. Diaconovich. Dar opera cea mai însemnată și de cel mai mare interes practic a fost fără îndoială:

„Anuarul Băncilor Române“ șematismul băncilor românești ardeleni, publicat timp de 20 ani, pe anii 1900—1919, adică până la încetarea acestei publicațiuni. O publicațiune de mare interes practic și azi, mai ales sub aspectul trecutului băncilor noastre. Felul cum a fost redactat, întocmit în sens practic acest șematism, ar putea servi de exemplu și pentru publicațiunile de acest fel din zilele de azi!

Dar dl Constantin Popp n'a înțeles să reducă activitatea sa numai la literatura economică, care o cultivă până azi, dovadă articolele semnate și mai ales nesemnate din „Revista Economică“ și mai ales acele frumoase monografii (biografii) a persoanelor marcante și a unor instituții economice românești, a unui Visarion Roman, Partenie Cosma, Iacob și Valeriu Bologa sau a d-lor Ioan I. Lapedatu, Ioan Vătășianu etc., ci dela început a luat parte la orice manifestare de interes economic. Astfel acum 30 ani îl vedem ca „reprezentant al românilor ardeleni“, făcând parte din grupul României libere, de sub conducerea d-lui Prof. C. Răducanu, actualul rector al Academiei Comerciale din București și nu din grupul Ungariei, de care aparținea atunci Transilvania, la congresul internațional al cooperativelor, ce s'a ținut la Hamburg în 1910. Cu aceasta ocaziune dl C. Popp tot-

deauna activ, publică și distribue congresiștilor lucrarea sa.

„Die genossenschaftliche Bewegung der Rumänen in Siebenbürgen und Ungarn“, *Sibiu 1910.*

Aceasta bogată activitate literară economică, care până la Unire în Ardeal a fost prea puțin cultivată, această activitate publicistică pe un teren atât de special — cel economic — dar în același timp cu atât mai necesar pentru întărirea poporului românesc în lupta sa de rezistență și de validitate față de asupritorii de ieri și față de concetățenii noștri de altă origine etnică, activitatea de gazetar cuprinsă în cele 41 volume ale „Revistei Economice“, se pare că n'a fost înțeleasă de toți așa cum trebuia. Pentru că altfel cum ne-am putea explica faptul, că „Sindicatul Presei Române din Ardeal“, acum câțiva ani când a sărbătorit și au ales membrii de onoare pe o serie de frunțași ai vieții noastre publice, a omis să aleagă între membrii săi de onoare — ceea ce ar fi onorat numai acest sindicat — pe unul dintre decanii publicisticii române de dincoace de Carpați. Sperăm și avem convingerea că această omisiune va fi reparată la timpul oportun.

Pentru că s'a stăruiț în special asupra calității de publicist a d-lui C. Popp, fimem să arătăm că scrisul său este ca și omul: simplu fără frazeologie, natural, corect, pedant, foarte pedant chiar, într'o românească frumoasă și nu arareori elegantă. Fondul este totdeauna bine studiat, îngrijit, nici o afirmație pripită, nedocumentată. Din tot scrisul se reoglindește omul: caracter sobru, rectiliniu, ce impune tuturor respect.

În asemenea împrejurări este numai de înțeles că dl C. Popp ajunge un factor important în conducerea „Solidarității“, asociațiunea băncilor române din Transilvania. Astfel cu ocaziunea reorganizării acestei asociațiuni la 1931 îl vedem ales vicepreședinte al consiliului, funcție care și-a păstrat-o până în toamna anului 1939, când a demisionat din cauză sanitară.

În calitatea sa de director și de vicepreședinte al „Solidarității“, astfel ca în tot locul unde a fost pus sau unde a ajuns dl C. Popp, totdeauna a fost omul, care nu cunoaște decât drumul drept, pentru mulți puțin maleabil pentru că are oroare față de compromisuri de atitudini. Multora nu le-a plăcut politica „Solidarității“ și mai

ales atitudinea „Revistei Economice“, care după părerea unora nu avea destul „tact diplomatic“. Revista în anii grei ce au fost și ce mai sunt, a avut timbrul directorului său și în același timp vicepreședintelui „Solidarității“: atitudine modestă cu persoana lor proprie, dar cu atât mai demnă. În calitate de director al revistei și în aceea de conducător de bănci a înțeles să încurajeze totdeauna elementele mai tinere, dându-le directive, corectându-le când trebuia.

Dacă s'a insistat mai mult asupra publicistului și a activității în viața publică în special a vieții economice, nu putem să nu amintim și de directorul „Albinei“ și de omul de societate.

După cum s'a amintit, dl C. Popp dela început a fost remarcat ca un element deosebit, ajungând în scurt timp șef de serviciu și mai apoi, director executiv.

Atât ca funcționar cât și ca director, în raporturile cu banca, cu clienții și cu funcționarii ei, dl C. Popp este omul datoriei în sensul strict al cuvântului. Sever cu sine însuși, sever cu clienții și cu funcționarii, dar în schimb cu inimă foarte bună. În vremea activității sale, era știut că debitorii necăjiți, mâncați de cămătări de tot felul, români sau neromâni, totdeauna găseau nu numai un cuvânt bun, ci și tot sprijinul posibil la banca al cărui director era. Sunt nenumărați debitorii înglodăți în datorii, care au fost „converșiți“, în sensul bun al cuvântului, scăpând din ghiarele licitației fixate de foștii lor creditori, mulțumită autorității directorului C. Popp.

Față de funcționarii săi subalterni este pretențios, așa cum este și cu sine însuși. Prefinde caractere, om dintr'o bucată așa cum este și el. Dar în același timp subalternii se bucură de toată înțelegerea sa și chiar de toată prietenia sa!

Față de organele superioare, totdeauna își exprimă fără înconjur, cu toată condescendența dar și cu toată hotărârea părerile, indiferent că sunt sau nu plăcute.

Dar ce altă caracterizare mai bună ar putea servi, decât următoarele rânduri din scrisoarea D-Sale către funcționarii institutului, scrisă la 1 Ianuarie 1935, cu ocaziunea trecerii la pensie:

„Păstrați, cu sfințenie, spiritul sănătos de bună armonie între Dv., de cumpăt, de disciplină și de credință,

precum și tradiționalul devotament față de institutul nostru și de respect și susținere față de superiorii Dv. La bunăvoința și purtarea de grije părintească a acestora, sunt convins, că puteți conta, precum în trecut, așa și în viitor.

Nu Vă speriați și nu Vă dați în lături nici dela sacrificii, de orice natură, dacă Di se cer și împrejurările le-ar reclama, în interesul superior al institutului. Căci interesele bine pricepute ale noastre, ale funcționarilor și interesele institutului au fost, sunt și vor rămânea, totdeauna, identice, ele fiind prin natura lor strâns și indisolubil concreșcute unele cu altele.

Faceți-Vă între orișice împrejurări, complet datorii!

Pe lingăii și pe denunțanții — dacă se vor ivi vreodată în mijlocul D-v. astfel de tipuri detestabili, vânători de situații nemeritate, prin mijloace josnice — disprețuiți-i și ostracizați-i.

Fușteii scării D-v. de înălțare în ierarhia funcționarilor institutului să fie numai: munca, fără preget, cultura temeinică profesională, cinstea și demnitatea“.

Așa se explică că în epoca de inflație a tuturor valorilor, când mai ales imediat după Unire atâția și atâția au făcut carieră răsunătoare, cu atât mai puțin meritate și de cari odinioară nici nu cutezau să viseze, când se impuneau toți chemații și mai ales nechemății, când epigonii de azi ajung la locuri nesperate, când mulți au rețeta miraculoasă de fericire cu orice preț a nașiei, doar pentru a satisface vanitatea bolnăvicioasă, sau pentru alte scopuri mai meschine, atunci dl C. Popp stă neclintit la locul său, la cea mai mare și vrednică bancă românească din Ardeal, la „Albina“, conștiu de valoarea sa, de valoarea instituției pe care o servește!

De sigur pentru un asemenea om, nu sunt rezervate onorurile mari, nici nu are nevoie, din contră are oroare de ele. Dar în schimb are satisfacții mari sufletești. Așa încă de tot tânăr în 1909 este ales membru în consiliul de administrație al băncii „Furnica“ din Făgăraș. Bancă mijlocie, dar este caracteristic felul cum a fost ales: la propunerea lui Partenie Cosma. Așa ceva pe acele vremuri însemna mult mai mult decât nu știu ce mare decorație.

Dl C. Popp nu s'a vârit pe la marile societăți cum merita, ci a fost și este îndrumătorul întreprinderilor noastre mai modeste. Astfel afară de Furnica, mai este în consiliul de administrație la „Dacia Traiană“, institut de arte grafice din Sibiu, al cărui conducător efectiv este, la „Intrepozitele Albina“ Cluj și censor la „Prima Ardeleană“, Societate de Asigurări Generale din Cluj și la „Banca Centrală pentru industrie și comerț“ din Cluj, la ambele dela înființarea lor.

Dar dl Costi Popp, cum îl cunoaște societatea sibiană, totdeauna bine dispus, vesel, plin de humor sănătos, este iubit și simpatizat de toată lumea. Omul sever în îndeplinirea obligațiilor sale, scăpat de grijile mari și mici ale zilei, în societate este cel mai afabil, jovial, n'ar supăra pe nimeni, ci caută să împace toată lumea.

Și dacă acum când dl Constantin Popp intră într'al 8-lea deceniu de viață, poate să spună cu conștiința de sine împăcată, fără a fi nemodest, că și-a făcut datoria și că alții să-i continue opera, având dreptul să se retragă dela orice activitate, totuși noi cei dela „Revista Economică“, nu vrem să cunoaștem alt director al nostru, decât pe profesorul nostru, fie și numai ca îndrumătorul nostru spiritual.

Domnule Director,

Deși recunoștința este o floare rară, în deosebi azi, totuși „Solidaritatea“ și „Revista Economică“ se folosește de acest fericit prilej, să Vă exprime cele mai calde mulțumiri pentru întreaga activitate laborioasă și fecundă, ce ați depus pe teren economic-național, în același timp să Vă felicite pentru această frumoasă aniversare, dorindu-Vă încă mulți ani îndelungași, în deplină sănătate, în mijlocul familiei D-voastră, putându-Vă bucura și desfăta în roadele sămânței vărsate de Domnia Voastră cu atâta bogăție pe ogorul vieții noastre naționale!

Iar noi cei dela Revistă, dela mic la mare, dela unele dintre cele mai distinse personalități ale vieții noastre publice, până la cel mai modest culegător, Vă rugăm să primiți omagiul nostru, închinându-Vă acest număr și zicându-Vă din toată inima

La mulți ani fericiți!

REVISTA ECONOMICĂ.

Amintiri dela „Revista Economică“.

În aceste zile de Noembrie se împlinesc treizeci și cinci de ani, de când l-am întâlnit întâia oară și l-am cunoscut personal pe Constantin Popp.

Terminasem studiile și venisem să ocup funcțiunea de Secretar al II-lea la „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ din Sibiu, „Astra“ cum începuse să i se spună încă de pe atunci și cum i se spune și azi aproape pretutindenea.

Sufletul „Asociațiunii“ era, în acele vremuri, Secretarul I-ii al ei, regretatul Dr. Cornel Diaconovich, una dintre cele mai de seamă și mai distinse personalități ale Românilor din Ardeal. Cunoscut în lumea culturală și politică din excelența publicațiune „Rumänische Revue“, pe care a redactat-o și editat-o timp de zece ani la Budapesta și Viena, precum și din activitatea sa ca Secretar al Comitetului național român și Director al ziarului naționalist „Dreptatea“ dela Timișoara, Diaconovich, după un stagiul de câțiva ani în conducerea generală a „Albinei“, trece în fruntea „Asociațiunii“, ca Secretar prim al ei. Cu spiritul său de neîntrecut organizator, izbutește să toarne viață nouă în această veche instituțiune, deșteptând tot interesul clasei conducătoare și al păturilor populare față de acțiunile și scopurile în serviciul cărora stetea marea noastră tovărășie culturală. Prin o serie de lucrări și în deosebi prin „Enciclopedia Română“, marele dicționar publicat din încredințarea și sub auspiciile „Asociațiunii“, face această instituțiune cunoscută și apreciată în toate țările locuite de români. Și ca un semn exterior al avântului ce-l luase „Asociațiunea“, Diaconovich o scoate în văzul futurora din cele trei chiliuțe dosite în curtea fostului imobil din strada Morii și o instalează în noul și propriul său palat din Parcul Orășenesc.

Toemai pe atunci nimerisem și eu la „Asociațiune“, unde se desfășura o activitate extrem de intensă și unde devenii, din prima zi, un foarte apropiat și intim colaborator a lui Diaconovich. Erau în toiul lor lucrările pentru organizarea acelei admirabile Expoziții naționale, care a avut

loc în anul următor, 1905 și prin care s'au pus temelurile Muzeului istoric și etnografic al „Asociațiunii”. Serbările împreunate cu deschiderea acestei Expoziții și inaugurarea Muzeului au îmbrăcat caracterul unei grandioase manifestațiuni naționale a întregului neam românesc. Dar și celelalte lucrări ale „Asociațiunii” urmau un ritm viu și însuflețit. Revista „Transilvania” și publicațiunile din „Biblioteca populară” ajunseră tiragii necunoscute până atunci. Tot asemenea „Revista Economică” și „Anuarul băncilor române”, pe care Diaconovich le publica în calitate sa de Secretar al Delegațiunii băncilor românești din Transilvania.

Între colaboratorii cei mai destoinici și mai activi ai „Revistei Economice” și ai „Anuarului băncilor”, aproape toți funcționari superiori la „Albina”, se pusese foarte mult în evidență *Constantin Popp*.

li cunoșteam și urmăream activitatea publicistică încă de pe când eram student la Universitate, când dădusem și eu la iveală în „Revista Economică” — ce apărea pe atunci în fascicule lunare — un studiu despre „Teoria matematică a asigurărilor asupra vieții”. Dar Popp era bine cunoscut și din alte două publicațiuni ale sale, foarte apreciate și utile și dintre care una trata despre Drepturile și datorințele membrilor din direcțiune, iar a doua despre Drepturile și datorințele membrilor din Comitetele de supraveghere ale băncilor. Erau două lucrări, care au profitat nespuse de mult conducătorilor instituțiilor financiare române de dincolo de Carpați.

Ajuns la Sibiu am început colaborarea mea regulată la „Revista Economică”, colaborare care m'a apropiat și m'a legat prin o caldă și permanentă prietenie de *Constantin Popp*.

Mi-aduc aminte că ne-am întâlnit întâia oară într'o seară de Noemvrie, pe când ieșisem — el dela „Albina”, eu dela „Asociațiune” — să ne facem obișnuita preambulare pe Strada Cisnădiei. Ne-am pomenit față în față și cum din vedere ne știam, ne-am oprit aproape instinctiv, ne-am salutat fără recomandări, ca doi vechi și buni prieteni. Am intrat în discuții, care pare că nu vroiau să se mai termine și pe care le-am încheiat noaptea târziu la masa albă dela Pankievici. Și

de atunci legăturile personale și de prietenie și colaborarea noastră a fost permanentă. Cincisprezece ani am colaborat aproape zi de zi. Mai târziu, când în activitatea noastră a trebuit să apucăm și alte drumuri, mai puțin. Sufletește însă am rămas ceea ce am fost dela început.

Colaborarea noastră s'a desfășurat în deosebi la „Revista Economică” și la o serie de publicațiuni în legătură cu această revistă. Astfel am inițiat și am pornit împreună — scriind aproape numai noi cele dintâi 10—12 numere, — Biblioteca Băncilor române, în care au apărut studii teoretice și practice, măgulitor apreciate de critica contemporană. În „Anuarul băncilor” am introdus, pe lângă datele personale și statistice și o parte literară, publicând studii despre afacerile Băncii de emisiune (Banca Austro-Ungară) și despre Politica de scont.

Trecuți prin școala respectului pentru litera scrisă a lui Diaconovich vedeam în „Revista Economică” și în tot ce se publica în legătură cu dânsa, o tribună în slujba intereselor obștești și naționale. Nimic personal și necontrolat nu putea să apară. Fiecare rând, fiecare cuvânt trebuia cumpănit și cântărit. Discuții și polemici erau admise numai când se tratau chestiuni de interes general. Persoanele erau însă scoase din cauză. Punctualitatea în toate încă era o normă peste care nu se putea trece. În anii dinainte de războiu nu-mi aduc aminte ca „Revista Economică” să nu fi apărut în ziua fixată. Ca să ne fimem în curent cu tot ce se discuta în legătură cu activitatea financiară a băncilor trebuia să urmărim și să citim presa de specialitate străină. Aproape toate reformele în administrația, tehnica și politica financiară a băncilor noastre au rezultat din studii și discuții în „Revista Economică”.

Dar ca să se vadă cât de mult eram preocupați de o bună, corectă și regulată redactare a „Revistei Economice” și cum ne interesam până și de cele mai amănunțite chestiuni, voi reproduce unele părți din scrisori mai vechi, pe cari le primeam dela *Constantin Popp*. Cred că și el, ar putea face la fel din scrisorile mele, dacă le va mai fi având și nu se vor fi nimicit cu vicisitudinile războiului.

La 30 Decembrie 1906, când luasem direcția „Revistei Economice“ îmi scria:

„Frate Lăpedatu, din cauza scurtimii timpului și a grabei mari, ne-am despărțit fără a ne înțelege asupra unor lucruri, de care, de altfel și noi ne-am adus aminte numai ulterior. Trebuie deci să ne înțelegem în scris. Este vorba de Nr. prim din 1907. Ne-am înțeles adică, că acest număr, totodată număr de probă, să-l compunem cât mai variat și interesant. Vom scrie pentru el fiecare din noi câte un articol, pe care îl vom semna. Eu despre anul economic 1906 din punct de vedere general și apoi special românesc. Am câteva date foarte interesante. Borcia va scrie ceva despre căutarea erorilor de contabilizare. Vătășianu ceva despre încheierile anuale. Cum vezi tot lucruri de actualitate. Dl Simu asemenea ceva de interes. Lui Osvadă încă îi scriu să trimează ceva, dar să treacă manuscrisul pe la tine“. Și mai departe, între altele: „În articolul prim prin care vei anunța noua compunere a Redacției, ar fi bine să adresezi un călduros apel pentru câștigarea de colaboratori externi și abonamente“.

„Vătășianu este de părere să introducem și „Cursul monetelor pe piața Sibiu“, căci multe din băncile noastre trimet la „Albina“ monete spre schimbare.... Ești de acord?“

Cu data de 19 Ianuarie 1907 scria:

„Frate Lăpedatu, neștiind dacă în săptămâna aceasta vei veni sau nu la Sibiu, te întreb, să continui, ca în anii trecuți, cu aprecierile bilanțelor băncilor noastre? Ori poate dorești vreo inovație? Scrie-mi pe scurt, ca eventual să pot începe în numărul proxim“.

În toamna anului 1908, când întreaga presă din Ardeal discuta cu mult interes proiectul înființării unei așa numite „Bănci culturale“, care avea să se cheme „Lumina“ și pe care inițiatorii o justificau cu argumente destul de șubrede și de naive, Constantin Popp îmi scria la 1 Noiembrie următoarele:

„În numărul de azi n'am mai adus nimic privitor la „Lumina“, deoparte fiindcă de Joi a trebuit să păzesc casa din cauza unei indispoziții și nu știu dacă nu cumva vrea dl Director (e

„vorba de Partenie Cosma) să răspundă ceva celor dela „Telegraful Român“.

„De altă parte doresc să public în numărul viitor mai multe: pe scurt părerea „Drapelului“ și alte „voci“ ce am primit și între care una numește pe Mitropolitul „inițiator al anticlericalismului la Români“. Dacă pe lângă acestea, s'ar putea adăuga și două-trei șire din părerile lui Dr. Mișu, care, cum aud, nu sunt favorabile „Luminei“, ar fi foarte bine.

„Brediceanu sau Rațiu spuneau că ai avea o astfel de scrisoare dela Mișu. Te rog, dacă este așa, pune-mi-o la dispoziție. Ea ar trage, fără îndoială, mult în cumpănă și ar pune pe mulți pe gânduri asupra rostului „Luminei“.

„Broșura ta „La chestiunea Băncii Culturale“ a făcut foarte bună impresie și a fost foarte citită. Chiar și dl Lissai a luat-o acasă, spre a o citi cu răgaz și a aprobat argumentele tale într-o parte“.

La 5 Noiembrie 1908, în aceeași chestiune:

„Am primit scrisorile tale și voi ține seamă de dorința ta“.

„Ai toată dreptatea. Oamenii noștri chemați, de aici și de prefutindenea, nu dau chestiunii atenția cuvenită. Dezi, interesul poartă fesul“.

„Azi voi vorbi cu Lemeny. Ceilalți sunt rezervați“.

„Am rugat pe Enescu și Roșca să scrie, primul la „Lupta“ al doilea la „Gazeta Transilvaniei“. Azi mi-a sosit dela Perian (Oravița) un articol în care se aduce elogiul broșurii tale. Ai văzut ce naivi sunt în răspunsul lor cei dela „Telegraful Român“.

La 30 Octombrie 1912 — după ce arată că a participat la un congres cooperativ la Budapesta, care a decurs strună, ca toate congresele continuă:

„Sper că te-ai reîntors dela Călimănești. Te rog să mai dai o mână de ajutor la „Revista Economică“. În ultimul raport săptămânal asupra situației financiare văd că nu se spune nimic despre urcarea etalonului (înțelege taxa scontului) la Banca Austro-Ungară, o chestiune importantă, care trebuia discutată. Poate ai putea face tu „Situația financiară“ în următorii doi-trei numeri. O poți face fără greutate. Îți mulțumesc înainte.

Aș putea continua. Sunt scrisori, unele foarte interesante, mai cu seamă pentru cei ce au trăit acele vremuri. Toate sunt pline de preocupările cele mai diferite în legătură cu redactarea „Revistei Economice”. Intre aceste preocupări nu lipsește nici grijile ce le-am avut cu ocazia unor procese de presă pentru patru articole învinuite de Procurorii vremii. Unul era scris de mine în preajma sărbătorilor Paștilor din 1907, intitulat „Păcatele noastre” și în care sub vălul unor critici de scăderi în organizația noastră bancară, se îndreaptă o vehementă sarje la adresa presei judeo-maghiară. Două: „Scumpetea de bani” și „Banca independentă sau banca comună” erau scrise de Constantin Popp, ambele criticând aspru politica cercurilor conducătoare și al patrulea „Chestiunea agrară în România” de regretatul Romul Simu. Pentru toate, Camera de punere sub acuzare mă achitase. Procurorul făcând recurs, Tabla regească (Curtea de Apel) din Tg.-Mureș a ordonat desbaterea, care s'a terminat cu o condamnare de puțină importanță, contra căreia nici n'am mai făcut recurs. Apărător în aceste procese mi-a fost avocatul și prietenul Dr. Ioan Fruma, un foarte bun jurist, curajos și original în pledoariile sale. Imi aduc aminte că în apărarea cauzei noastre, puneă Ungaria în fruntea statelor reacționare și adresându-se Procurorului îi reproșă că nici în Rusia n'ar putea fi cineva urmărit pentru cele scrise de noi.

Dar din multele scrisori ce le păstrez dela Constantin Popp din această epocă, voi mai reproduce una, care deși nu se referă la colaborarea noastră dela „Revista Economică”, e o mărturie a strânselor legături de prietenie dintre noi, legături pe care nici o împrejurare, din atâtea câte se pot ivi în viața unor oameni, nu le-a putut slăbi. Este vorba de o scrisoare în preajma unei foarte grele și riscate operații la care se supusesse în primăvara anului 1912.

Cu data de 5 Februarie scria:

„Iubite Lapedatu, Plecând mai de „vreme din birou și având a-mi mai „aranja unele-altele, n'am mai ajuns să „mai viu odată pe la tine, să-mi iau „rămas bun. O fac pe calea aceasta, „dorind să ne revedem cu bine. Iar „dacă ar fi să nu mă mai reîntorc, ceea

„ce nu putem prevedea, îți doresc tot „binele ție și familiei tale și te rog „păstrează-mă în bună amintire și dă-i „soției mele și tu, tot sprijinul ce ți-l „va solicita. Al tău bun și sincer amic,
Const. Popp”.

Câtă resignare și demnitate. A vrut Dumnezeu să treacă cu bine peste această grea încercare și să continue mănoasa sa activitate neîntrerupt încă douăzeci și opt de ani de atunci, făcând excelente servicii publicistice de specialitate, băncilor românești și în deosebi „Albinei” căreia i-a rămas credincios, deși împrejurările de după războiu i-au oferit situațiuni mult mai avantajoase. Și-a slujit cu multă credință, cu rară pricepere și cu toată demnitatea instituțiunea la care și-a început activitatea acum o jumătate de secol, părăsind-o, la pensionare, ca director executiv al ei. Colaborarea și prietenia noastră, continuă și nu vrea să se încheie, decât atunci când cei ce au legat-o nu vor mai fi.

La aniversarea pe care i-o pregătesc prietenii, amicul Constantin Popp poate privi senin și împăcat în conștiința sa de a-și fi făcut datoria ca pușini alții.

Frate Popp, să trăiești!

Noembrie 1939.

I. I. LAPEDATU.

Desființarea vamii

la granița apuseană a Transilvaniei în
anul 1784

Omagiu d-lui C. Popp

de I. Lupaș

În volumul IV al Anuarului tipărit de Institutul istoric maghiar din Diena, s'a publicat (la pag. 364—378) o contribuție documentară cu privire la împrejurările cari au determinat pe împăratul Iosif II, să dispună a se desființa taxele de vamă dintre Ungaria și Transilvania. Repetațele lui călătorii prin această țară din urmă, la 1773 și 1783, i-au dat prilej să cunoască situația ei economică-financiară destul de precară, întru cât balanța comercială transilvană rămânea an de an pasivă, câtă vreme importul fabricatelor austriace era în continuă creștere.

Un însemnat izvor de venit putea fi pentru Transilvania exportul de vite la Viena, export pe urma căruia se îmbo-

găfise considerabil contele Ștefan Apor, cel dintâi ministru de finanțe al ei în era habsburgică, fiind timp de 20 de ani în arândă toate vămile transilvane (cf. Biró Venczel, *Altörjai Gróf Apor István*, Cluj, 1935, p. 48 și 77—78). O piedecă serioasă în calea exportului de vite se ivea din partea Ungariei. De aci, fiind mai mică distanța, puteau fi boii transportați la Viena cu mai puțină cheltuială de drum și cu o singură taxă vamală, plătită la granița dintre Austria și Ungaria, iar nu cu două cum se cerea pentru fiecare cap de vită câte 1 fl. 22 cr. la vama transilvano-ungară și câte 1 fl. 30 cr. la vama ungaro-austriacă.

În Austria se desființaseră vămile interne la 1775. În impetuoasele sale porniri de reformator și unificator Iosif II, — considerat de un cercetător mai recent (Konrad Schünemann) ca părintele autarhiei economice a monarhiei — nu era străin de gândul de-a încerca să facă din întreg cuprinsul monarhiei un singur teritor vamal. Problema era însă cu mult mai dificilă decât să o fi putut deslega în ritmul rapid ce obișnuia să imprime tuturor năzuințelor sale de reforme, ignorând adeseori realitățile istorice cari n'au întârziat a se răzbuna cumplit prăbușindu-i, în ultimele clipe ale vieții și domniei împărătești, întreg edificiul de reforme precipitate.

La 5 Aprilie 1780 dispunea Iosif să fie luate măsuri urgente ca suma tuturor taxelor vamale pentru vitele exportate din Transilvania la Viena, să nu depășească taxa vamală a celor din Ungaria. Prețul vitelor din țara aceasta putea fi micșorat printr'o concurență transilvană bine susținută și din care Viena împăratului nu avea decât să profite, dându-i-se prilej să-și aprovizioneze populația cu carne mai ieftină. Din partea Camerei aulice, i s'a raportat însă lui Iosif că prin reducerea taxelor vamale, după 12.188 boi, exportați anual din Transilvania la Viena, s'ar pricinui în veniturile statului o pagubă de 28—30.000 fl. pe an. Din acest motiv înfăptuirea intențiunii împărătești a fost temporizată căutându-se mijloace potrivite pentru a compensa menționata pagubă. Ministrul Hatzfeld exprimase părerea că suma aceasta s'ar putea încasa cu ușurință, sporind prețul sării în Ungaria și în Transilvania

cu 2—3 cr. de majă. Dar părerea lui n'a fost acceptată.

Stăruind cancelaria aulică transilvană, la 7 Noembrie 1781, din nou pentru înlesnirea exportului de vite, din partea Camerei s'a cerut iarăși amânare până la revizuirea tarifelor vamale din Ungaria, obiectându-se că din proiectata reducere a vămii la granița Transilvaniei, nu ar profita atât țara aceasta, ci mai ales Țara Românească și Moldova, din cuprinsul cărora se exportau cele mai multe vite. Iosif pierzându-și răbdarea după ce a primit și opinia Consiliului de stat, a dispus imediat desființarea vămii scriind în rezoluția sa cu Nr. 2823 din 1781: „Da leh entschlossen bin diese Viehzölle zwischen Siebenbürgen und Hungarn alsogleich aufzuheben, und Siebenbürgen diese Hülfe notwendig bedarf, so wird die Hofkammer entweder das ganze hungarische Tariffwesen, also beschleunigen, dass es zugleich beschlossen werden könne, oder einstweilen diese Aufhebung alsogleich veranlassen, weil Siebenbürgen eine notwendige Aushilfe in Commerciali braucht, und die Erleichterung der Einfuhr der Viehe in Hungarn, und durch dieses in unsere übrige Erblände nicht anders als in allem Anbetracht vorteilhaft sein kann“.

Cu toate că în motivarea acestei dispoziții împăratul Iosif II. face amintire și de sprijinul necesar pentru promovarea comerțului transilvan, preocuparea principală a rămas statornică lui năzuință de a înlesni importul de vite în Austria. Dela 1 Mai 1782 s'a pus în aplicare dispoziția împărătească, vitele de export putând trece granița transilvană, scutite de vechea taxă vamală. A rămas însă în ființă taxă vamală pentru mărfuri, așa numita *trigesima* [härminție-harmincadó] producând un venit anual de 24.466 fl. Suma era destul de modestă; Iosif a dat ordin cancelariei aulice transilvane și ungare — între timp unificate și ele — să ia măsurile necesare pentru totala desființare a vămii pe ziua de 1 Noembrie 1784: „Die Aufhebung der zwischen Hungarn und Siebenbürgen bestehenden Zwischen Mäute ist auf den von der Rechenkammer und Kanzley an Handen gegebene Art alsogleich einzuleiten, damit dieser Gegenstand bis 1 November laufenden Jahres richtig und vollkommen

zustande gebracht, bis dahin alle Zwischen Mäute aufgehoben und solcher Gestalt der Handel zwischen diesen beyden Landen von aller Mautgabe freigestellet seyn mögen“ (Nr. 2222 din 1784).

Fratele și urmașul lui Iosif, Leopold II. a lăsat în vigoare dispoziția dela 1784 până la o eventuală hotărâre ulterioară [quoad sublatus per divum Iosephum II. inter Hungariam et Transilvaniam tricesimas stationes usque ad ulterionem meam resolutionem, res in statu praesenti relinquenda est“ Nr. 1548 din 1791].

Timpul liber.

— Dedicăție jubilară. —

Profităm și noi de prilejul sărbătorirei celei a 70-a aniversări a iubitului nostru director al „REVISTEI ECONOMICE“ spre a extrage câteva concluzii folositoare din unele considerații generale, principiare, justificate cu practica vieții.

Valoarea timpului se apreciază în raport cu activitatea omului, deci în cadrul practicii gramatice.

Conjugarea practică a verbului „a trăi — trăire“ se începe pentru toți oamenii din frageda copilărie, poate chiar mai înainte de dobândirea primelor elemente ale gramaticei teoretice, și până la ultima respirație, prin toate timpurile și modurile vieții.

Sunt date doar timpurile principale: prezentul, viitorul și trecutul.

Omul își scoate viața proprie dintr-o cămară a viitorului, o consumă în prezent, iar resturile, — ca amintiri, — le depozitează în tezaurul trecutului.

Se pare, că cel mai important dintre toate timpurile acestei conjugări practice este *timpul liber*, iar dintre modurile conjugării se distinge imperatiul.

Imperatiul este suveranul tuturor timpurilor, după dovada cronicearului, care a zis, că „nu sunt vremile sub cârma omului, ci bietul om sub vremi“, adică nu este imperatiul la dispoziția omului, ci bietul om sub imperatiu.

Astfel toate faptele și evenimentele din viața omului se toarnă totdeauna în prezent pe propriul film cinetografic, film, care se desfășoară din viitor în trecut, pentru ca, la un moment dat, să ni se protejeze în mod obligator pe ecranul prezentului, rulând din cabina de operații a trecutului.

Prin acest imperatiu firese se ajunge și la o reprezentare festivă, jubilară, obligatoare.

Ori, fatalitatea imperatiului se atenuează prin timpul aplicat la conjugarea verbului vieții. Așa fiind, se pune întrebarea: care este timpul cel mai important?

Răspunsul la această întrebare ni-l dă sărbătoritul nostru director al „REVISTEI ECONOMICE“, Dl Constantin Popp, care prin viața sa de 70 ani, bogată într-o activitate rodnică a dovedit că atunci, când e vorba de conjugarea verbului a trăi — trăire, doar *timpul liber are cea mai mare valoare*.

Dar ce este timpul liber?

Timpul liber este un mic fragment, o sfărâmtură ce rămâne din prezent după consumarea și terminarea lucrărilor programatice obligatoare ale vieții cotidiene.

Există deci un timp liber. Dar este oare liber intradevăr? Răspunsul este afirmativ, deoarece în cadrul programatice al vieții se găsește — tot în mod imperativ — și o parteleacă ce ne aparține în întregime la dispoziție după munca zilnică.

Timpul liber? Da, fiindcă nu suntem constrânși de nimeni și prin nimic să-l folosim într'un fel sau într'alt fel. Se poate consuma prin orice distracție recreatoare, regeneratoare.

Este meritul jubilarului nostru, că ne-a făcut dovada peremptorie despre faptul, că timpul liber nu trebuie risipit ca o valoare cheltuită dintr'un „fond pierdut“.

Ci timpul liber se poate utiliza și pentru constituirea și augmentarea unui „fond de rezervă“ prin lucrări spirituale în folosul neamului, prin lucrări literare.

Au trecut 41 ani de când nobila pastune a scrisului economic l-a îmbrățișat și l-a cuprins pe Constantin Popp încă dela înființarea organului asociațiunii bănelor românești SOLIDARITATEA. Activitatea de 41 ani a D-lui Constantin Popp ca colaborator, redactor și director al „REVISTEI ECONOMICE“ este în întregime *fructul timpului liber al D-Sale*.

Imperatiul timpului liber este așa zicând cu ghimpi, dar totuși este un trandafir.

Plăcerea de a scrie, bucuria de ați vedea gândirea îmbrăcată în halna concretă a literet, satisfacția de a ști, că cuvântul tău a fost auzit acolo unde trebuia să fie auzit, toată această frământare a unui aluat ideologic pentru pâinea spirituală a armatei luptelor naționale, economice și financiare, pâine substanțială de valoare alimentară superioară, trebuia să aibă tot-coloa câte un ghimpe, pe care lumea de astăzi cu greu îl va putea pricepe.

Cine mai înțelege astăzi ce însemnează să lucrezi ca cercetător-căutător al adevărului economic, scriitor și autor, informator și informat,

redactor, corector, administrator, uneori și expeditor, secretar de redacție și director, cum a fost Dl Constantin Popp *totul în toate* într-o vreme când presa noastră economică era o floare atât de rară, într-o vreme, când — sub regimul fatmoasei legi de presă Art. XIV din 1914 al guvernului maghiar, cuvântul scris era prilej de martiriu național?

Era o vreme, când — vorba poetului — „noi credeam în scrisul nostru“, căci și noi căutam „cuvântul ce exprimă adevărul“.

Era o vreme, pe când nici anonimatul, nici forma de conjugare impersonală, iresponsabilă și nici aruncarea de bombe încărcate cu abstracțiuni nu se aplicau în luptele economice. Era vremea luptelor deschise, fățișe, corp la corp, cu viziua deschisă, în perfectă responsabilitate în toate privințele.

Dovada se găsește în colecția celor XXI volume ale „REVISTEI ECONOMICE“, o mică bibliotecă ce conține tezaurul idealurilor și al luptelor economice, financiare și naționale ale neamului nostru, tezaur îngrijit și sportit de fetelele noastre jubiland, înconjurat de o pleadă de luptători cu condeiul sufletului și al spiritului.

Și se mai găsește în albumul filelor îngălbentite și alte flori, care își păstrează prospețimea și frăgezimea și parfumul epocii și a atmosferei de pe atunci.

Imi permit, cu această ocazie, să prezint aici un singur fir de Myosotis, pe care l-am primit, sunt acum peste 21 ani dela iubitul nostru jubiland.

Era prin lule 1918, pe vremea războiului mondial, când mă găseam și eu concentrat în Praga. Și imi scria Dl Constantin Popp așa:

...„Pe aici nou? Nimic deosebit. Suntem bine. Lucru destul pretutindenea. Cu Revista o ducem destul de bine. Prietenul dela Cluj a amuțit de tot. Dacă amuțea de mai înainte, resp. nu-și căsca gura, era mai bine, — pentru el. Toți îl desaproabă. Am avut prilej să auzim la adun. gen. dela Arad. (Nb. a SOLIDARITĂȚII).

De altfel ne-a cerut dela Admin. toți numeri cu pricina. Bag seamă ne face proces!? l-am trimis prompt. Nu ne temem. Adecă D-Ta, responsabilul de atunci...

...Momentan ne îmbulzește materialul, ceea ce însă să nu te refînă a ne scrie ceea ce ne crezi de folos. Iți atrag atenția, dacă-ți va fi scăpat cumva, asupra „GAZETEI POPORULUI“. Trei folietoane din Basarabia rusească. E chestia școalelor noastre. Basarabentii cu rol acolo, tot figuri cunoscute aici. E un succes nu numai gazetăresc, ci — pot zice — și literar. Autorul și autorii pot fi mândri. Au făcut senzație și au

produs mult haz reușitele portrete, mai în toate părțile locuite de Români...“*)

Dușoșia amintirilor trecutului pe care m'am învrednicit a-l petrece — în timpul liber — împreună cu fetelelele noastre sărbătorit, ca tovarăș de drum și de muncă este singura mea scuză pentru mica indiscreție de a fi scos la iveală floricica de mai sus, spre a i-o oferi cu prilejul acesta.

Iar concluziile?

Mai întâi: Colecția celor 41 volume ale „REVISTEI ECONOMICE“ dovedește perfect *valoarea timpului liber* atât din punct de vedere obiectiv, cât și din punct de vedere subiectiv al gospodarului nostru, care a făcut în mod practic această dovadă.

Al doilea: Pentru noi, cel puțin, lătușă, care se vede dela o vreme în titlul „REVISTEI ECONOMICE“ în imediată apropiere a indicației: DIRECTOR: _____ nu are niciun înțeles, deoarece *timpul liber nu cunoaște retragere la pensie*. Am dori deci o rectificare a lătușei.

Al treilea: Dorim ca toți cetitorii „REVISTEI ECONOMICE“ să se bucure de fructele timpului liber așa precum trebuie să o facă, cu drept cuvânt, iubitul nostru jubiland.

VASILE VLĂICU
dir. pens.

PORTRETUL.

La Sibiu, într-o casă din Strada Parteniu Cosma, atârână, pe peretele unei odăișe, un portret de copil.

L-a făcut un mare „meșter“ al secolului al XIX: Pictorul Mișu Popp.

Toată dragostea unchiului s'a topit cu duioșie pe chipul blând al nepotului de 9 anișori.

Poate tocmai această dragoste mare — vădită — l-a ajutat pe pictor să ghicească și să facă să dogorească pe chipul copilului toate calitățile lui sufletești (exprimate prin trăsături fine, aproape imperceptibile), cari s'au manifestat, mai apoi, în tot cursul vieții, cu o prisosință vrednică de invidiat.

Chipul s'a înfiripat din vis:

„Meșterul“ a „furat“ din seninul ochilor mari și vii doar cât soarbe floarea de cicoare din albastrul cerului.

Fruntea și genele arcuite boltesc dulce lăcașul ochilor, cari cuprind în adâncul isvorului lor toată comoara neseacă de frumusețe și dragoste, date în mugur.

*) Acest foileton de fapt istorisea în mod deghizat din cauza cenzurii maghiare, atitudinea unor slabi români față de politica „zonei culturale“ a lui Apponyi. N. R.

Obrajii, prelungi, s'au născut din petale de trandafir sălbatec, iar buzele sunt flori înrouate, crescute din rubin.

* * *

Mișu Popp, în apropierea căruia Constantin Popp și-a petrecut anii copilăriei și ai adolescenței, n'a fost numai unchiul și portretistul nepotului, ci și dascălul său de căpetenie, „care a avut un rol covârșitor în îndrumarea sa pe căile „bune ale vieții și în procesul spiritual al formării caracterului său“. *)

Bun a fost dascălul; credincios și vrednic de învățătura aleasă, ce i s'a dat, s'a dovedit uenicul.

Multe îi va fi spus acest dascăl, cu viu graiu, copilului de altă dată, dar mai mult decât cuvintele îi vor fi grăit și îi vor fi rămas neșterse în amintirea lui Constantin Popp faptele și viața plină de o rară frumusețe a omului, care trăia din flacăra iubirii pentru artă și frumos, pentru adevăr și dreptate, într'o societate, care intru-chipa elita de gândire, de cultură și simțire a Brașovului românesc de odinioară.

În sânul acestei societăți — sub ocrotirea plină de grijă a lui Mișu Popp — s'a plămădit sufletul cinstit, dornic de lumină — modest, dar înarmat cu puterea curajului (așa de rar la muritorii de rând) de a mărturisi hotărît o convingere răsărită din bun simț și din o judecată sănătoasă — al directorului de bancă de mai târziu.

Dorul de muncă și dragostea pentru frumos s'au întipărit în mintea și în simțurile lui Constantin Popp încă dela vârsta de 12—13 ani, precum el însuși ne-o mărturisește cu o discrețiune proprie firii sale:

În podul casei sale dela Brașov, Mișu Popp a înjghebat un „Pantheon“ din numeroasele sale tablouri terminate sau în curs de lucrare. Tot în mansarda aceasta — construită de el, luminoasă, cu pereții căptușiți din pânză — se afla și un atelier de dulgherie și tâmplărie.

Constantin Popp povestește, în stilul său lapidar:

„Pantheonul“ lui Mișu Popp, făcut din lemn, „a luat ființă fără „concursul vreunui maestru străin, ajutat — în anumite lucrări mai mici — „doar de slabele puteri ale nepotului său“.

Atelierul nu era numai sanctuarul împodobit cu lumina, ce se desprindea de pe pânzele — înfiorate de scânteierea vieții — ale „meșterului“ cu penelul vrăjit. În mansarda din podul casei dela Brașov, cu ferestre largi, razele soarelui pătrundeau și ele din belșug, iar sufletul copilului era copleșit, în acest colț liniștit de lume, de-

*) Constantin Popp: „Din viața lui Mișu Popp — Amintiri“.

opotrivă de fiorul artei, picurat din penelul „meșterului“, ca și de minunata priveliște ce se așternea ochilor spre „Tâmpa“ Brașovului, despre care, precum însuși o istorisește mai târziu, își da seama, că era „încântătoare“.

Astfel, anii tinereții lui Constantin Popp, s'au depănat — fericit — între băncile școlii și învățătura temeinică, pe care o dobânda, în ale vieții, din cuvintele și faptele „meșterului“ iubit și admirat de toți, și din viețuirea în sânul societății alese a Românilor din Brașov, care îmbrățișă cu o spontană căldură tineretul școlar.

După terminarea școlii, Constantin Popp — dotat și dela natură cu o moștenire morală prețioasă — a pășit pe căile vieții înzestrat cu o armură sufletească, care s'a dovedit. Căci din vârsta fragedă a copilăriei și adolescenței nu ne rămân numai faptele duioase, cari bat la poarta amintirilor în refrenul emoționant al cântecului: „Din tinerețe, din tinerețe, un cântec răsună iară!“, ci, precum fundamentul cunoștințelor noastre și al puterii noastre de muncă atunci se zămislește, tot astfel și viața noastră morală la această vârstă își dobândește adevărata temelie.

* * *

Absolventul Școlii Superioare de Comerț dela Brașov a făcut cel dintâiu pas în viață, legându-și soarta de un institut față de care legat a rămas pentru totdeauna: Institutul de Credit și de Economii „Albina“ din Sibiu.

Nu știu ce va fi simțit tânărul, care, părăsind Olimpul zeilor artei și ai școlii — cu cele mai scumpe iluzii —, trecea pentru întâia oară pragul porții celei mari (a vieții), pe frontispiciul căreia un Dante ar fi scris, poate: „Luăți „cu voi toiagul credinței și scuturați-vă de tot „ceea ce ar putea să v'o clatine“; nu știu ce va fi simțit la cea dintâi atingere cu lumea cifrelor și a socotelilor.

Totuși și în această lume — mai puțin trandafirică — exista în acele vremuri o stea polară, — călăuză sigură, — în care generațiile de pe atunci aveau multă încredere: Parteniu Cosma.

Tânărul absolut, văzând activitatea bogată — de un real și binefăcător folos pentru Biserica și Neam — a lui Parteniu Cosma, trebuie să își fi dat seama, destul de curând, că și în această lume a cifrelor omul poate îndeplini o mare chemare. Iar această constatare va fi fost, fără îndoială, o satisfacție nu tocmai lipsită de importanță pentru dânsul.

— La bancă a muncit așa precum a învățat: Cu toată râvna, cu tot dinadinsul.

Dar câmpul său de activitate s'a deschis cu orizonturi și mai largi după ce un om i-a pus aripile condeiului, pentru a-și roti gândurile și a

semăna faptele pe un tărâm puțin cunoscut Românilor din Transilvania până atunci: *Literatura economică*.

Acest tărâm, pentru a putea trage brazdă rodnică într'ânsul, cerea talent, curaj, inițiativă, cunoștințe, dar oferea un lucru prețios pentru un om capabil să răspundă pentru faptele sale: Libertate de gândire și de acțiune.

Omul, care l-a chemat pe Constantin Popp pe acest tărâm, a fost un om providențial, asupra căruia harul scrisului s'a revărsat din abundență și care a avut multe calități sufletești nepieritoare: Dr. Cornel Diaconovich.

Constantin Popp afirmă, că până la apariția „Revistei Economice” (1899) nu a scris niciodată.

Dar dela această dată a început să colaboreze, scriind chiar dela primul număr al acestei reviste.

De aci înainte articolele lui Constantin Popp (unele reproduse și în publicațiunile de specialitate străine) apar aproape neîntrerupt, ca un șir de mărgele.

În cursul anilor, el s'a dovedit nu numai un bun scriitor, care scrie când are dispoziție și timp: „Revista Economică” a dobândit într'ânsul pe redactorul necesar, care să îi asigure apariția regulată.

Căci iață ce scrie un reprezentant al literaturii noastre economice, — un om foarte cumpănit în vorbe și în laude, ca și în toate ale sale — privitor la activitatea și persoana redactorului Constantin Popp (Ion I. Lapedatu: „Pro Domo”, Rev. Econ. Nr. 1 din 2 Ian. 1915):

„Dar oricât de credincios am fost în springinul, ce l-am acordat „Revistei Economice”, trebuie să recunosc că greua sarcină a redacției și conducerii acestui organ a avut-o, mai ales în ultimii 7 ani, exclusiv redactorul ei, dl „Constantin Popp”.

„Noi, colaboratorii, chiar și cei mai activi, am scris, de regulă, când am avut timp și dispoziție. El însă a trebuit să scrie adeseori singur și să se intereseze fără întrerupere de apariția regulată a revistei. A săvârșit în modul acesta, afară de ocupația sa principală, care îi asigura existența, o muncă grea și istovitoare de ani de zile”.

Constantin Popp e cititor pentru istoria, ce se va scrie despre activitatea desfășurată pe terenul vieții de credit de Românii din Ardeal și Banat. Căci cu greu va putea scrie cineva o pagină vrednică de luat în seamă fără să consulte lucrările sale statistice, la cari a muncit — zeci de ani — singur, nenumărate nopți, în tovărășia cifrelor culese cu hărnicie de furnică. Anuarul

băncilor române — regulat publicat de dânsul — e un material necesar pentru oricine va scrie această istorie.

— Redactorul conștiincios al „Revistei Economice” n'a neglijat însă nici instituția, care îi da pâinea cea de toate zilele. În cadrele „Albinei” a fost, ceea ce a fost pretutindeni, pe unde soarta i-a călăuzit pașii: Credincios, priceput, harnic fără pereche. Scările ierarhiei la banca „Albina” le-a urcat în toată vrednicia. Numai vrednicia sa personală l-a înălțat.

După ce a ajuns director executiv al „Albinei”, pe lângă talentul său de organizare, și a putut pune în valoare și toate calitățile sale de priceput îndrumător al elementelor în subordine. Ca director executiv al băncii, Constantin Popp cerea nu numai muncă și pricepere, ci și o linie de conduită, pe care ar fi vrut s'o vadă izvorând din caracterul însuși al individului, la a cărui cimentare și-a dat toată silința să contribuie cu toate mijloacele posibile.

Pentru cei lipsiți de simțul datoriei, Constantin Popp nu a fost un director comod.

Bun și iertător din fire, era oricând gata să treacă peste o greșală sau chiar mai multe, dacă nu se constata reavoință. Dar pe acei, cari se dovedeau de reacredință sau lipsiți de bun simț în raporturile lor cu ceilalți tovarăși de muncă, îi sancționa fără milă.

Această linie a păstrat-o până la încheierea carierii sale. Dovadă scrisoarea de adio, făcută funcționarilor „Albinei” cu prilejul pensionării sale — scrisoare reprodusă (în partea ei esențială) în primul articol din acest număr al revistei.

Cetind această scrisoare, vor spune unii, poate: Aspră lecție, usturător biciu!

Totuși, toată lumea admite, că pentru naufragiații morali trebuie uneori și biciu, iar Constantin Popp în asemenea cazuri nu și împletea biciul din fire de mătase.

Dura lex, sed lex!

* * *

În calitate de mandatar al „Solidarității” s'a înscris în memoria tuturor ca un înțelept sfătuitor al băncilor românești din Transilvania și Banat, ale căror interese le-a reprezentat cu o luminată bărbăție.

* * *

Constantin Popp nu a neglijat raporturile și îndatoririle sale față de societatea în care trăia, dovedindu-se, cu toate ocaziile (pe cari nu numai că nu le evita, ci dimpotrivă le căuta cu o vădită plăcere), unul dintre cei mai plăcuți oameni de societate.

Aceasta a fost și rămas, de altfel, nota sa esențială în raporturile cu oamenii: Neîncovoiat

în îndeplinirea îndeletnicirilor sale oficiale, dar în societate îndatoritor față de toți, cultivând totdeauna cu o spontaneitate firească buna dispoziție.

Spirit fin, cu o profundă cultură sufletească, știa să treacă, fără greutate, peste mărunțișurile, cari pentru mulți constituiau piedici de ne trecut în raporturile lor cu oamenii.

Drăgălaș și foarte atent cu sexul feminin, cavalier în adevărata accepțiune a cuvântului; bun tovarăș de petrecere, admirabil tovarăș de drum, omul, care nu face niciodată să se simtă că e mai mare în ierarhie față de alții; în societatea copiilor, cel mai neîntrecut animator, gata de toate ghidușile prin cari știe să deslege limba și să deslănșue voia bună și pofta de joacă a oricărui copil îndărătnic sau prea tăcut.

Dușmănia nu i-a încărcat sufletul, dar în schimb prietenia a considerat-o ca cel mai mare și cel mai scump bun.

A luat parte la toate manifestările societății românești din care făcea parte, d'ar n'a făcut nici când reclamă din numele său sau din contribuția sa pozitivă.

Amărăciunile vieții nu l-au înfrânt.

Spiritul său și astăzi, după apusul a 70 de primăveri, e în stare să se înflăcăreze pentru o acțiune mare, pentru o faptă bună.

Pensionar, dar neobosit și acum, când îl cercetezi la dânsul acasă, îl afli derecătuind la un tablou, cetind o carte, făcând ordine într-o bibliotecă, răspunzând unei scrisori.

Și câtă bucurie sinceră îi luminează fața, când își întâmpină oaspeții, ceva mai rari acum decât în vremurile din floarea vârstei!

Constantin Popp nu a îmbătrânit; frăgezimea spiritului nu l-a părăsit. Flacăra iubirii trăiește într'ânsul și astăzi, ca în vremurile bune.

Trecutul său îl adapă cu noi puteri binefăcătoare, iar amintirea duiosă a cuibului părintesc și a ceasurilor — neîntrecute în frumusețe — trăite în muncă și credință alături de marele „meșter“, care i-a conturat sufletul moștenit dela părinți, netezindu-i cele dintâi cărări ale vieții, îi umplu sufletul de seninătate.

Poate nu e chiar lipsit de interes să amintim, că opera săvârșită într-o viață de om se datorește și atmosferei din căminul său conjugal, în care liniștea, demnitatea și dragostea — datorită venerabilei sale soții — nu au încetat să impodobească legătura între două suflete, cari știu să se cinstească.

* * *

Constantin Popp face parte dintr'o generație mare.

O generație, care a dat caractere de bronz și strălucite talente.

Făcând să defileze în fața ochilor noștri sufletești pe reprezentanții mai de seamă ai acestei generații — în galeria cărora figura lui Constantin Popp se înșiră cu cinste, — involuntar stăruiesc în gând cuvintele, pe cari le-a rostit unul dintre cei mai luminați maeștri ai cuvântului și scrisului românesc, profesorul Dr. Ioan Lupăș, făcând această reflecțiune asupra fenomenului apariției talentelor:

„Talentele sunt ca păsările călătoare: Apar în stoluri, iar în urma lor... golul“.

Generația cea mare a României a apărut în stoluri de talente și caractere.

* * *

Și-acum, în ceasul acesta, când soarta încrestează pe răbojul vieții lui Constantin Popp anul 70 încheiat, gândul nostru se revarsă, plin de căldură, în aceste cuvinte adânc simțite:

Dumnezeu să-i hărăzească ani de patriarh, pentruca bătrânețele să-și poată împlini rostul, răspândind și ele, din izvorul limpede al faptelor vieții sale, învățătura iubirii.

Căci singură iubirea este nemuritoare din faptele noastre; toate celelalte „deșertăciune sunt și rătăcire a gândului“.

* * *

Portretul dela Sibiu, oglindă a spiritualității care a însemnat cu flori de alese fapte drumul unei vieți pământene, este astăzi o profesie împlinită

Mișu Popp — pictorul și psihologul — poate zâmbi fericit din lumea dreptilor, căreia de mult i-a trecut pragul: Dragostea lui a văzut limpede sufletul copilului, care aburește tainic din cadrul portretului, prins pe peretele unei odăițe dela Sibiu.

Figura „meșterului“ plutește undeva departe.

Din înălțimile albastre, dragostea lui nestinsă cerne mereu — cerne senin — raze de lumină peste micul portret al ucenicului de odinioară...

ILIE OLTEANU.

Din cele vremi trecute...

Românii din Brașov se îndeletniceau încă din vremuri îndepărtate cu comerțul, grație situației geografice favorabile a acestui oraș, care era etapa ultimă europeană pe drumul comercial dela Lipsca și Viena spre Orient. Dincolo de Brașov începea Orientul misterios, romantic și nestgur. Poate că și contactul des ce îl aveau brașovenii cu Grecii și alți Levantini, au făcut din ei buni comercianți.

Importanța comerțului a avut de rezultat că Românii cart se îndeletniceau cu negoțul, să înființeze pentru promovarea și apărarea intereselor lor în a. 1835 așa numitul „Gremiu al comercianților români de comerț levantin“. Grupăși

în acest gremiu (un fel de breaslă) comercianții români își puteau căuta mai bine de interesele lor, dându-le o direcție mai precisă și mai puternică.

În justa apreciere a împrejurării că comerțul românesc din Transilvania se afla încă la începuturile sale și că era nevoie de o surescendență de negustori calificați, gremiul acesta înființă în a. 1869 prima și unica școală comercială română superioară din Monarhia Austro-Ungară. Din școala aceasta au ieșit multe generații de tineri cari s'au dedicat comerțului. Foarte mulți dintre ei au trecut granița și s'au așezat în Vechiul Regat.

Pentru dl Constantin Popp vara anului 1888 a fost de mare însemnătate. Și el, ca și alți colegi ai acestei promoții, era fiu de comerciant și terminase atunci împreună cu alți nouă colegi, școala comercială superioară, făcând și bacalaureatul.

Diferitele firme comerciale și instituții, se interesau de vreme, cari erau absolvenții cei mai buni, pentru a-i încadra în întreprinderile lor. Dl C. Popp avu norocul de a fi invitat chiar de directorul sucursalei „Albina” din Brașov, regretatul Valeriu Bologa, să intre în serviciul băneț. Însă acest noroc a și fost meritat, deoarece dl C. Popp, era unul dintre cei mai buni ai promoției. Afară de aceasta cunoștea perfect cele trei limbi ale Transilvaniei, ceea ce nu era un lucru de toate zilele la o bancă care ca și „Albina”, făcea apel la toate trei națiunile în materie bancară. Deci la îndemnul directorului Valeriu Bologa, noul candidat de funcționar își făcu cererea către Banca „Albina”, care fu călduros sprijinită de V. Bologa. Însă spre surprinderea amândurora, norocul se arătă foarte capricios și centrala din Sibiu a Băneț „Albina” respinse cererea. Dar V. Bologa nu se lăsă bătut și la sugestiunile sale dl C. Popp făcu o a doua rugare — cu același rezultat negativ. Pe vremea aceea posibilitățile de plasare a tineretului român nu erau așa de grele ca azi, dat fiind că mișcarea națională românească se afirmă tot mai vâjnos, nu numai pe teren politic, ci și pe teren cultural și economic. Un tânăr ambițios își putea deci ușor croi o altă soartă, cum a făcut-o viitorul coleg de bancă și de carieră a sărbătoritului nostru, dl dir. gen. I. Vătășianu, care nici el nu avu la început noroc cu banca „Albina” și părăsind-o benevol, s'a dedicat comerțului practic până ce sorții i-au fost mai prieteni.

Văzând deci dl C. Popp că cu „Albina” nu ajunge la creangă verde, se gândi și el să dea un alt curs strădaniilor sale. O rudenie îndepărtată din Bacău, Artonovici, ar fi voit foarte bucuros să-l vadă în afacerea sa și prin ginerele

său Zănescu, comerciant în Brașov, aranjamentul a și fost făcut, așa că totul era pregătit ca în toamna a. 1888 dl C. Popp să plece la Bacău. Între timp însă, dumnealui continuă să facă practică la sucursala „Albina” din Brașov, unde dir. V. Bologa cu tot refuzul centralei, continua să-l rețină pe răspunderea sa proprie.

În sfârșit dl C. Popp își pregăti bagajele și în Februarie 1889 ieși formal dela bancă, însă tocmai în prezua plecării sosi o telegramă dela Sibiu prin care era denumit practicant cu leafă lunară de 33'33 florini, la Centrală. Se vede că piedecile cari au barat până acuma calea progresului, s'au risipit ca cețurile de razele soarelui și dl C. Popp văzu norocul zămbindu-i. În loc să plece spre est, debarcă tocmai în vest, la centrala „Albina” în Sibiu. Dacă din întâmplare telegrama sosea cu o zi mai târziu, poate că pe dl C. Popp îl vedeam azi un comerciant multimilionar și fruntaș al comerțului român dincolo de Carpați. Și nu a lipsit mult ca lucrurile să ia această întorsătură, deoarece dl C. Popp era ferm pe poziția sa și angajamentele luate în prealabil față de firma Artonovici. Fermitatea aceasta de caracter pe care a arătat-o apoi și în cariera sa de mai târziu, era desvoltată deja în adolescent și s'a întărit și mai mult în cursul vieții sale dându-i trăsătura principală a personalității sale. Numai cu mari eforturi, dir. V. Bologa i-a succes să-l înduplece să rămână la „Albina”, dar și el numai după ce Zănescu se angajase formal că va aranja chestia aceasta de onoare a cuvântului dat, cu soerul său din Bacău.

Intrând la bancă, superiorii lui s'au convins în curând că nu au de a face numai cu un practicant oarecare, ci cu o persoană dăruită dela natură cu calități superioare și în consecință fu denumit în scurt timp de funcționar.

Adevărata sa activitate în interes obștesc a început-o însă în a. 1898, care a fost tot așa de însemnat pentru viitorul sa orientare socială ca și a. 1888 cu zece ani înainte.

Banca „Albina” avea la acea epocă în serviciul ei pe Cornel Diaconovici în calitate de secretar — un om cu cultură occidentală, cunoștințe vaste și un puternic dinamism organizator. Între altele a fost autorul primei Enciclopedii Românești, neegalată până acuma.

Așa dară, într-o bună zi a toamnei a. 1898, Diaconovici chemă la sine pe câțiva dintre funcționarii superiori ai băneț și le făcu o mică expunere despre necesitatea înființării unui organ de publicitate, atât pentru susținerea intereselor băneților românești din Ungaria care sperau bineșor, cât și pentru propagarea științelor economice naționale printre intelectuali români în

special dela bănci. Persoanele intrunite au ascultat cu mult interes expunerea luminoasă și interesantă a d-lui secretar, dar după terminarea ei au privit cam nedumeriți unul la altul, până ce dl C. Popp, mai inimos, rosti întrebarea care era pe buzele tuturor: cine va scrie revista? La întrebarea aceasta simplă Diaconovitch dă un răspuns tot așa de simplu: d-voastră! Și domni sau pus pe lucru.

Unul dintre ei, care s'a arătat mai entuziasmat pentru buna idee acum lansată, era dl C. Popp. Încă dela primele încercări dumnealui s'a arătat înținat în materie și în curând Diaconovitch pune articolele d-lui C. Popp în fruntea revistei care devenise „Revista Economică” de azi.

De aci încolo dl C. Popp devine cel mai competent colaborator al revistei și mai târziu directorul ei. Activitatea lui nu s'a mărginit însă numai la această revistă, el a fost un colaborator prețios al lui Diaconovitch și la compunerea Enciclopediei Române.

Imprejurările maștere, atât politice, cât și economice între cari emanciparea economiei românești din Transilvania a trebuit să se desfășoare, au dus la necesitatea de polemici și activitate informativă și cu zărelle străine din țară, mai ales cu cele ungurești, cari vedeau în fiecare bancă românească câte un bastion de apărare contra pătrunderii maghiare și jidano-maghiare. Din punctul acesta de vedere activitatea din organul fruntaș, maghiar din Budapesta „Magyar Pénzügy” continuată de dl C. Popp mulți ani, a fost foarte valoroasă și a contribuit mult la găstirea de legături cu acea lume financiară din Budapesta, care în felurile sale economice nu se lăsa influențată de hărțuile politice pe tema naționalităților.

Nu cu puțin a fost îmbogățită literatura economică, românească și prin traduceri și broșurile d-lui C. Popp, într'o epocă așa de puțin productivă în acest gen literar. Ca vicepreședinte al „Solidarității” a contribuit foarte mult la îndrumarea unitară economică a băncilor noastre. Alte condee mai competente s'au ocupat cu aprecierea meritelor sale în privința aceasta.

Când o persoană ca dl C. Popp a activat mai multe decenți ca șef de serviciu și apoi ca director la conducerea unei bănci, este natural că prin mâinile lui să fi trecut generații întregi de tineri, asupra cărora domnia sa și-a imprimat — cel puțin parțial — caracteristicele sale educative. Și pot spune din experiență, că școala pe care a făcut-o tineretului sub șefia d-lui C. Popp, a fost de cel mai mare folos pentru ei în viața practică. Pentru ca să poți presta ceva în viață, trebuie să ai punctualitate, disciplină, sârguință

și cinste, calități pe care dl C. Popp a știut să le imprime din plin tinerilor funcționari ieșiți de sub mâna sa. Este deci în mare parte meritul său, dacă banca „Albina” a câștigat atâta încredere și soliditate în ochii publicului, bazate pe cinstea și sârguința funcționarilor ei. Influența aceasta binefăcătoare a fost difuzată și asupra tuturor băncilor unde surescendența de funcționari ieșiți dela „Albina” a găsit plasament. Nu este deci mică influența unui om pus la locul lui, ca dl C. Popp.

Eu însumi, care scriu aceste rânduri, am început cariera mea sub șefia d-lui C. Popp și pot spune cu drept cuvânt, că un îndrumător mai bun și mai chemat, tineretul bancar românesc nu putea să aibe.

Trătaască deci îndrumătorul nostru încă mulți ani în deplină sănătate!

E. VANCU.

Amicul și colegul C. Popp.

De domnul Constantin Popp mă leagă plăcute amintiri încă de pe timpul studiilor mele la școala super. de comerț din Brașov, dânsul fiind elev la aceeași școală dar cu 2 clase în urma mea.

Cu intrarea d-lui C. Popp în serviciul Băncii „Albina” și trecerea sa la începutul anului 1889 la Centrala institutului din Sibiu, legăturile dintre noi, fiind ambii cei mai tineri angajați ai Băncii și contemporani de școală, au devenit și mai strânse și mai cordiale. Mai ales în anii primi, înainte de a ne căsători, făceam împreună aproape zilnic preumblarea afară de oraș.

Dl C. Popp a fost trecut în cadrele funcționarilor definitivi ai institutului „Albina” după 2¹/₂ ani de practică la Centrală și împlinirea serviciului militar de un an. De aci înainte, fiind dânsul foarte bine apreciat de superiori și de conducerea institutului, atât în ce privește priceperea, cât și prestațiunile, cinstea și devotamentul față de institut, avansamentele în serviciu și în clasele superioare de salariu i-au fost asigurate.

Colegul și amicul meu C. Popp a avut în plus față de cei mai mulți funcționari ai Băncii avantajul, că cunoștea bine în vorbit și scris cele trei limbi vorbite în patrie, pe care și le însuși-se încă din casa părintească.

Dela 1 Octombrie 1892, când a fost numit funcționar definitiv și până la 1 Ianuarie 1912, adică în curs de 20 ani, a trecut succesiv din cl. V-a până în cl. II-a de salariu, cea mai superioară clasă pentru funcționarii de carieră; clasa I divizată în cl. I b. și cl. I a. fiind rezervată pentru posturile de conducere: cl. I b. pentru contabilul-șef al Centralei și directorii de sucursale iar cl. I a.

pentru directorul executiv (azi directorul general) al Institutului.

Poate nu va fi fără interes să povestesc un mic episod, care va lumina și mai bine raportul de amicitie, ce a existat totdeauna între noi doi. Când în toamna anului 1902, după câteva servicii făcute de mine altor instituții românești din loc, regretatul director general Part. Cosma, drept recunoștință din partea institutului, mi-a pus în vedere, că la 1 Ianuarie 1903 mă va înainta în clasa super. următoare, m'a întrebat totodată dacă nu am o dorință, care mi-ar putea-o împlini. Eu i-am răspuns, că mi-ar părea foarte bine și l-aș ruga, ca odată cu mine să înainteze și pe colegul C. Popp în clasă. Și această rugare mi-a fost satisfăcută.

În urma unei nouă organizări a conducerii institutului făcută în anul 1920 a fost numit și dl C. Popp la 1 Iunie 1920 director executiv al institutului la Centrală și avansat în cl. I b. de salar. În această calitate a rămas până la finea anului 1934, când după un serviciu ca funcționar definitiv de peste 42 ani, la cerere proprie a fost trecut în cadrul pensionarilor institutului.

În tot timpul până la războiul mondial institutul n'a avut de suferit greutăți mai mari financiare, deși au trecut peste el vreo două crize, pentru că grație creditelor de reescont, de care se bucura la B. A. U. și la mai multe bănci mari din Budapesta, și-a putut procura totdeauna destul de ușor sumele de care avea nevoie.

În anii imediat după război și unirea Ardealului cu vechiul regat, Albina a avut anumite greutăți, având să se acomodeze noilor împrejurări schimbate. Dar prin abundența de numerar în coroane prețul tuturor bunurilor imobile și mobile și a tuturor articolelor de consum s'a urcat în așa măsură, încât partea cea mai mare din țărânie și-a putut plăti în timp relativ scurt toate angajamentele, ce avea la bănci.

Cea mai grea criză cu un efect dezastruos asupra băncilor, cari aveau clientela țărănească s'a deslănșuit la noi în jumătatea a doua a anului 1931, având ca urmare conversiunea resp. reducerea datoriilor agricole până la 30%. Cum această reducere n'a putut fi suportată integral de băncile care aveau o clientela agricolă mai însemnată, acestea au fost silitе — pentru a se putea salva — să se regreseze în parte asupra creditorilor lor (deponenți). Urmele acestui procedeu, deși legal și echitabil, nici până azi nu s'au șters. Cea mai mare parte din deponenți a pierdut încrederea în băncile noastre și s'a instrăinat de ele pentru mult timp și mulți nici nu se vor mai întoarce la ele.

În această criză dl C. Popp în calitatea sa de director executiv, încă și-a avut partea sa de

discuții, iritațiuni și supărări în contactul cu deponenții, cari reclamau banii depuși.

Din prilejul aprobării cererii d-lui C. Popp de a fi trecut în cadrele pensionarilor institutului, Consiliul de administrație și apoi adunarea generală proximă, din 1935, subliniind frumoasa activitate dezvoltată de dânsul în cursul timpului, în toate serviciile ce i-au fost încredințate și în special în rolul de colaborator la conducere i-au exprimat mulțumita și recunoștința lor.

Cea mai bună dovadă de simpatia și încrederea, de care dl C. Popp s'a bucurat totdeauna la institut este, că aceeași adunare generală, devenind liber un loc în Consiliul de cenzori, cu aproape totalitatea voturilor l'a ales pe dânsul în locul vacant, care mandat îl deține și în prezent.

Dar pe lângă activitatea dezvoltată în serviciul Băncii „Albina” dl C. Popp, a fost poate cel mai activ funcționar de bancă pe teren publicistic. Dânsul a participat dela înființare la redactarea revistei financiare-economice „Revista Economică” ca organ al Asociației băncilor române grupate în „Solidaritatea” fondată în anul 1899 de regretatul Dr. Cornel Diaconovich, fost pe atunci secretar al Băncii „Albina”. În cursul timpului împrejurările și în special lipsa de colaboratori stabili și devotați l-au silit să ia asupra și redacțiunea revistei, iar mai târziu chiar conducerea ei în calitate de director, deși toate aceste obligăminte erau împreunate cu mari răspunderi, însă cu foarte modeste retribuțiuni.

În plus dl C. Popp a publicat și mai multe lucrări, unele de interes special pentru organele de administrație și control ale băncilor noastre, traduse din limba maghiară, a mai scris câteva biografii etc.

Toate articolele și lucrările d-lui C. Popp se disting prin o limbă aleasă și un stil clar și plăcut la citit.

Se cuvine deci, ca acum când cel mai vechiu coleg și prieten al meu împlinește frumoasa vârstă de 70 ani să mă asociez celor mulți și să i exprim simțemintele mele de dragoste sinceră și afecțiune, ce-i păstrez de peste o jumătate de secol și să-i doresc ca Dumnezeu să-i lungească firul vieții în deplină sănătate până la adânci bătrânețe, ca să se poată bucura de roadele muncii sale.

Sibiu, 6 Ianuarie 1940.

I. VĂTĂȘIANU.

O calitate.

Cu prilejul împlinirii a 40 de ani de colaborare la „Revista Economică” a d-lui Constantin Popp.

Indemnurile, care dau înștițativa de a se cinsti munca obștească a unui om la împlinirea unui rotund număr de ani, greu de atins de orice mu-

ritor și când, mai ales, acel om nu are pretenția să fi fost, sau să fie dintre așa zisii puternici ai zilei în stare să facă și să desfacă orice, — fiind adică exclusă o interpretare de teamă, sau măcar de linguștre a gestului inițiatorilor — asemenea îndemnuri — repetăm — răspund unor resorturi morale dintre cele mai alese.

Este cazul inițiatorilor de față a conducătorilor „Solidarității” și a „Revistei Economice”, organul de publicitate al băncilor românești din Transilvania, de a releva activitatea de 40 de ani împliniți a d-lui Constantin Popp în cadrul celor două instituțiuni amintite și mai ales în calitate de colaborator al „R. E.” încă dela începutul apariției sale, pe care a condus-o apoi, mai în urmă — un lung șir de ani — ca redactor responsabil și ca director al ei.

Dar noi nu ne vom ocupa cu acest prilej nici de neprețuitele servicii aduse, de dl C. Popp, Asociației Băncilor Românești „Solidaritatea”, ca neobosit consilier și în urmă vice-președinte al acesteia și nici de atât de utila sa activitate gazetărească în calitate de practic îndrumător al creditului bancar românesc din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș prin acea modestă „Revista Economică”, pe care totuși o așteptau pe vremuri, săptămânal, cu nerăbdare, peste 250 de conducători-directori ai unor tot atât de modeste, dar solide, harnice și mult învidiate bănci românești de pe cuprinsul acelor ținuturi.

De astădată noi vom stăruți în următoarele câteva rânduri numai asupra „omului”, care a fost și este dl Constantin Popp. Iar din structura sa sufletească vom scoate la iveală numai o singură notă caracteristică a D-Sale, incontestabil o calitate și încă destul de rară printre oameni, care însă credem că-i va fi adus posesorul ei — pe lângă fireștii satisfacțiuni morale — relativ și destule neplăceri în viața sa de om, funcționar și ziarist.

Îngăduindu-ne „a ne lega de om” — cum vine vorba — și încă într-o împrejurare atât de solemnă ca aceasta, trebuie să mărturisim dela început, că această îndrăzneală ne-o sprijinim nu numai pe spiritul nostru de observație, dar în mare parte și pe practica consacrată în materii de sărbătoriri personale, care aproape că obligă pe „jubilant” să accepte, de obicei fără posibilitate de protestare, tot ce i se spune și atribuie cu asemenea prilejuri, adică tot ceea ce prietenii și admiratorii săi ar găsi cu cale să scoată la iveală din viața sa trecută.

Corect și necrușător cu sine însuși în toate împrejurările vieții sale, dl C. Popp ținea și ține să imprime în toate și în tuturor din cercul său de

activitate și de competență linia dreaptă și deschisă, fără niciun fel de cotitură, sau de umbriri.

Astfel, ori de câte ori observa o deviere, fie cât de neînsemnată dela acea linie și fie din orice motive de oportunitate convențională, D-Sa intervenia pe loc și cerea limpezirea situației pe înțelesul și în văzul tuturor celor chemați a o cunoaște.

Fără niciun fel de răutate — deși uneori altfel văzut de cei direct interesați — dânsul „ridica obrocul”, senin și calm, de pe orice chestie privind serviciul, sau rostul său acolo, unde se găsea și aceasta față de oricine și ori de câte ori i se părea ceva cât de cât suspect, fie că putea fi vorba de un început de „cocoloșire” a vreunui fapt ce se cerea văzut și lămurit, fie și numai de o încercare a se masca vreo cât de mică și obișnuită slăbiciune omenească.

Echivocul, compromisul, drumul pleziș și atât de cunoscutul nostru „cîntul” nu-l erau de loc la îndemână pentru sine și — în mod firesc — nu putea lăsa să treacă neobservate asemenea apucături nici la alții din preajma sa: micul, sau mare.

Cu un cuvânt un om zis „incomod”, în această privință, în societatea omenească de azi și de totdeauna și aceasta numai și numai din pricina unei calități, pe cât de intradepăr frumoase, pe atât de rare: *francheța D-Sale* niciodată desmințită.

Căci — vedeți D-Voastră — omului nu-i place să-l ridici căciula de pe ochi, când ar vrea — el știe de ce, — să treacă neobservat pe lângă tine. Iar dac'o faci, omul se supără și de obicei te ține minte, sau chiar „îți poartă sâmbetele” cel puțin până ce se convinge că tot e mai bine să treci prin lume cu fruntea sus.

Credem și dorim ca dl C. Popp, după lunga și fecunda D-Sale activitate ca înalt funcționar, membru și colaborator la atâtea corporațiuni și ziarist, să nu fi rămas până la urmă cu niciun „neprieten” pe urma francheței sale dublate întotdeauna de bună credință și de cea mai perfectă onestitate în gând și în faptă.

București, 1 Februarie 1940.

SOFRONIE ROȘCA
inspector la Cons. Sup. Bancar.

Autoritatea d-lui C. Popp

Pe dl Costi Popp l-am cunoscut pentru întâia oară din părerile ce ni le spuneau despre d-sa, profesorii dela Școala Superioară gr. ort. română de comerț din Brașov. Profesorii Bârsenu, Soacelu și mai ales Panju, ni-l pomeniau adeseori,

aducându-mi-l ca exemplu, sau invocându-l priciperea și competența în anumite chestiuni. Nu aveam manuale didactice, din cari să învățăm. Pentru unele studii aveam manuscrise multiplicat și când și aceste lipseau, ni se aduceau, de ex. la corespondența comercială, modele culese de la foștii elevi distinși ai școlii, cari intraseră funcționari la bănci, ori case comerciale importante din Galați, Brăila ori București. Tot asemenea modele de imprimate de administrație comercială ori bancară le culegea neuitatul și distinsul profesor Panțu de la foștii lui elevi. Și-mi aduc aminte cu câtă considerațiune pomenia numele d-lui Costi Popp, când ne arăta ori ne spunea ceva primit ori auzit de la acest specialist și sfătuitor al d-sale.

Toate acestea făceau să crească în fața ochilor mei sufletești chipul plin de autoritate a d-lui C. Popp. Când am ajuns în posesiunea unei cărți a d-sale, despre Drepturile și Obligațiunile Comitetului de Supraveghiere, am fost deosebit de fericit; mă consideram că m'am apropiat de d-sa și că am ajuns să mă cunoască, deși nu-l văzusem și nu mă văzuse, decât cu mult mai târziu.

Când apoi am început să cetesc „Revista Economică” și să răsfoiesc „Anuarul băncilor române” din vechea Ungarie, lucrări cari apăreau sub îngrijirea d-sale, dl C. Popp creștea tot mai mult în ochii mei, — stîlma și admirațiunea mea pentru acest distins „coleg” se sporia mereu.

Mai târziu îl văzusem și înfățișarea lui fizică. Atitudinea totdeauna demnă și serioasă, corespundea imaginii ce mi-o făcusem despre d-sa. Auzisem că e sever în birou și acest fapt l-am găsit foarte natural, iar eu începusem să-l port o „răcoare”, ca și unui profesor strict, — atât de mult îl aprobam severitatea.

L'am cunoscut însă de aproape abia sub durată războiului trecut. Nemții ocupaseră Bucureștii și aveam acolo pe sora mea, care trecuse „dincolo” prin vama cucului, cu bărbatul dezertor din armata austro-ungară. Am fost s'o cercetez și să mă conving totodată cum suportă frații liberi suflul ocupațiunii teutone; să mă informez, ce nădejdi au pentru viitor și dacă ei ne învinutesc pe noi, frații asupriți, — pentru a căror eliberare riscaseră ei totul, de nenorocirea ce a dat peste capul lor. Cercetaseam pe Prof. Ion Bogdan, Prof. C. Rădulescu-Mofru și Ion Blănu la Academie, pentru a le auzi părerile. Trecând la reîntoarcere prin Brașov m'am întâlnit cu iubitul nostru profesor Panțu, care trecuse prin puternice emoții. Cumnatul d-sale prof. Vătășanu se refugiasse cu armata română, la retragerea din Brașov și rămăsese acum și familia acestuia în grija prof. Panțu, care avea și fără aceste noul sarcini, destule griji familiare.

Când l-am spus de unde vin și că ce am căutat la București, m'a obligat să rezerv pe după amiază povestirea interesantelor detalii ale acelor vizite și mi-a dat întâltime pentru ora 3 d. a. pe Romuri, spunând că va veni cu Costi Popp. Am fost foarte bucuros de propunere. Atunci am avut eu prilejul a cunoaște de aproape pe modelul superlativ al carierei mele. Am făcut plimbare până aproape de Stejeriș. Pretutindeni ne arăta prof. Panțu unde fuseseră lupte între români și austro-ungari. Apoi după ce mi-am terminat raportul celor constatate în București, prof. Panțu a trecut la predilectele sale probleme de contabilitate. Ne explica cum a reușit să aplice el minusul și plusul matematic în contabilitate la noțiunile de debit-credit! Era foarte fericit, că se poate înțelege cu noi, adresându-ne alternativ întrebări. Eu țineam sub permanentă observațiune pe dl C. Popp, cercând să verific, dacă corespunde chipului, ce mi-l făcusem eu despre d-sa. Dl profesor Panțu mai făcea glume și cum avea obiceiul de a și duce mâna la gură, netezindu-și mustățile, ne mai punea și întrebări, pentru a se convinge dacă îl urmărim în expunerile lui. Dl C. Popp era constant grav și scurt la vorbă și eu mă uitam cu mai mare respect la dl Popp și mă bucuram, că e mai rigid decât prof. Panțu. Îmi ziceam, totuși mi-am făcut justă părere despre d-sa, deși nu-l văzusem. Pare că eram un elev în fața unui profesor, — deși purtam uniformă de ofițer, care făcuse 3 ani de război. Îmi ziceam acesta e Costi Popp, așa cum eu mi l-am închipuit. Și cum îl tot pândeam cu privirea nu eram atent la teoriile înșirate de prof. Panțu, nici la o întrebare, ce mi-o pusese, încât când mă întrebă, „ei ce zici”, l-am dat un răspuns, care s'a nimerit ca nuca în perete. Când îl văzui că zâmbește, imediat mi-am dat seama că am sfelit-o. Pentru a repara, îl rugai să repete întrebarea, cerându-i seuze, că fiind obosit de drum nu am putut fi atent.

Și azi după ce am avut cinstea să colaborez cu dl C. Popp, — înaintea mea tot acel om, cu o urlașă autoritate profesională, intelectuală și morală stă. Nu am cunoscut mulți bărbați de o conștiințozitate, cu o doză de bun simț și cu un spirit autocritic atât de viu, ca și cum le are dl C. Popp.

Redacția acestei reviste a luat inițiativa sărbătorirei meritate, a acelui care cu condela său fecund, a susținut-o decent de-a-rândul. Eu mă simt foarte onorat, că am putut scrie aceste rânduri omagiale la adresa unui bărbat, pentru a cărui activitate nici o laudă nu poate fi exagerată.

B. PĂCURARU.

Constantin Popp ca animator.

Viața este frumoasă cu adevărat numai atunci când izbuțești să lași în urmă o dâră de lumină, care să lumineze calea celor care vin după tine, — când în truda ta de fiecare clipă depășind cercul strâmt al persoanei tale, — ai știut să ai în vedere și interesele semenilor tăi, când cele mai frumoase ale tale gânduri și fapte ai știut să le închini neamului tău, patriei tale...

Peste câteva zile dl Constantin Popp, pensionatul director executiv al Băncii „Albina“ și directorul „Revistei Economice“ își va serba frumoasa aniversare de 70 ani de viață, petrecută în cea mai mare parte în slujba neamului românesc. Prietenii și foștii săi colaboratori îl vor omagia cu acest binevenit prilej și-i vor aduce prinosul lor de recunoștință pentru tot binele pe care în lunga și rodnică sa activitate de peste 40 ani l-a adus nu numai institutului „Albina“, dar prin dânsa întregului românism de dincoace de Carpați. Vor țese la înălță în vorbele sincere purtătoare de admirație multe și prețioase calități și virtuți, nu de toată lumea cunoscute, care toate laolaltă formează personalitatea vastă și covârșitoare a modestului Costi Popp.

Considerându-mă printre numeroșii d-sale admiratori și elevi, mă alătur și eu cu toată căldura sufletului meu la această bine meritată sărbătoare și în câteva rânduri voi încerca să scot în relief câteva dintre minunatele d-sale însușiri, stăruind în special asupra unora dintre ele, aceea de *animator*.

Căci dl C. Popp nu a fost numai funcționarul conștiințos al Băncii „Albina“, — citadela Românilor oprimați în vremuri de restriște, — nu a fost numai slujbașul datoriei riguros și punctual împlinite, omul muncii fără preget, dar peste aceste prețioase însușiri mai posedă și pe aceea de neobosit animator în modesta noastră literatură economică, cât și în practica bancară, impunându-și pretutindeni vederile largi și dând directivele sănătoase în toate manifestațiunile noastre de viață economică și bancară.

Aceste directive erau caracterizate pe de o parte prin un dârz atașament la firul tradiției și pe de altă parte prin intuitiva înțelegere a nouilor fenomene economice și sociale și prin nzuința de adaptare la împrejurările schimbate. Convins că progresul este numai atunci sănătos și sigur dacă se întemeiază deopotrivă pe experiențele trecutului, cât și pe nouile concepții izvorâte din transformările postbelice, a știut să articuleze în mod armonios prezentul cu trecutul, dând sfaturi celor în drept să se ferească de salturi prea ris-

cate, care ar putea primejdiu consolidarea și propășirea economică a statului român întregit.

Credincios acestor sănătoase principii și respectând legile evoluției lente dar sigure, a luptat cu dârzenie în epoca de după unire pentru salvagardarea băncilor ardeleni, combătând tendințele de excesivă centralizare și unele exagerări ale „timpului nou“ cum ar fi de pildă aceea a „economiei dirijate“, convins fiind că astfel apărea nu numai interesele acestor bănci trecute prin proba de foc a persecuțiilor dușmane, dar prin ele apărea totodată și interesele vitale ale elementului etnic românesc, contribuind astfel la sănătoasa dezvoltare a economiei și finanțelor țării întregite.

Ca director al „Revistei Economice“ în raporturile cu colegii de redacție și cu colaboratorii externi a fost nu numai un priceput îndrumător, dar totodată și un bun prieten și coleg. Cu un înfinit bun simț și cu dibăcia omului experimentat a știut în deosebi să încurajeze elementele mai tinere. Elogiind unele scăpări de idei sau forme de stil mai iscusite, trecând sub tăcere unele greșeli ale începutului, a știut să trezească interesul și ambiția nouilor săi colaboratori, care măguliti de atențiunea ce li se dădea de către omul cu mare prestigiu moral, au devenit în curând admiratori și slujitorii lui devotați.

Dacă nu m'ași teme că trec peste limitele modestiei obligatorii, aș da drept exemplu chiar pe subsemnatul. Căci în adevăr, dacă am făcut și eu unele modeste și timide încercări în domeniul literaturii economice, publicate în paginile „Revistei Economice“, aceasta o datoresc în primul rând îndemnurilor și încurajărilor venite de la directorul cu mare prestigiu, care a fost dl C. Popp și susținut și de către dl Dr. Mihai Velicu, redactorul-șef al revistei.

„Tare mi-ar plăcea — îmi spunea adeseori la început dl C. Popp, — dacă ai încerca să așezi în coloanele revistei noastre legăturile organice ce există între viața economică și viața de drept, căci ambele se apropie și chiar se întregesc reciproc. Ba simptomele economice și financiare sunt chiar temerurile și punctele de plecare ale normelor de drept. Avem apoi atâtea legi speciale cu caracter economic, — în afară de codurile de comerț și cambial, — a căror analizare și interpretare pe înțelesul tuturor ar fi bine venită în cuprinsul „Revistei Economice“.

Sub vraja unor astfel de argumentări convingătoare am cedat ușor și bucuros și astfel am devenit unul dintre numeroșii colaboratori ai „Revistei Economice“. Și trebuie să o mărturisesc, că cei câțiva ani de colaborare cordială, cu clipele de înfrigurată trudă de a scrie pe

placul și în vederile „directorului“ constituiesc unele dintre cele mai plăcute amintiri ale vieții mele. Și la fel a fost și cazul altor prieteni și cunoscuți, cari animați de dl. C. Popp, au fost mândri că pot fi considerați colaboratori domnului sale.

O altă virtute proeminentă a dl. C. Popp, a fost intrastigența sa neșovăelnică în principii de moralitate publică, principii și atitudini care nu puțin au contribuit la formarea și creșterea prestigiului său. Cinstea și corectitudinea dl. C. Popp în exercițiul funcțiunii sale au devenit aproape proverbiale, în special în aprecierile aceluia cari îl cunosc și l-au cunoscut personal, impunându-se ca vie pildă de urmat tuturor slujbașilor particulari și de stat. Valoarea morală a unei astfel de corectitudini nu se poate prețui îndeajuns îndeosebi în timpurile tulburate de după război, când numeroasele ispite și prilejuri lipsite de control, au dus la ruină morală și materială atâtea persoane vlăguite de voință tare și cu ele și instituțiile de sub conducerea lor...

Și dacă mai multe dintre instituțiile noastre economice ardelenne au izbutit nu numai să treacă peste aceste vremuri de răsturnări morale, dar s'au putut menține chiar și după marea criză a „converșiei“, aceasta se datorește în largă măsură faptului, că ele au fost conduse de persoane cu caracter ferm, ca acela al domnului C. Popp.

Suntem siguri că în aceste clipe de sărbătoare cea mai arzătoare dorință a septuagenarului C. Popp, și totodată și cea mai adâncă a lui mulțumire sufletească este aceea, că viața lui plină de fapte și idei frumoase să servească drept pildă de urmat noilor generații.

Din parte-ne îi dorim din toată inima încă mulți ani de viață, ca să poată împărți mai departe în jurul său sfaturile sale înțelepte și să vadă cu ochii săi că ideile sănătoase semănate de dânsul au dat roadele dorite și că lumea „nouă“ — fertilă de multe exagerări periculoase, — merge tot pe drumurile bătătorite de „bătrânii“ noștri înțelepți.

Dr. IOACHIM TOLCIU.

O viață de muncă și de realizări.

Viața economică românească a Ardealului deși cu începuturi relativ modeste ca volum și cuprins, totuși e mai veche de cum pare la prima vedere. Adâncind lucrurile nu greu s'ar putea constata, că dintre toate provinciile românești întrunite astăzi în limitele țării, Ardealul are instituțiile financiare pornite aproape concomitent cu ale celorlalte națiuni con-

locuitoare. Firește, nu se poate vorbi de un cadru perfect încheiat de așezăminte de această natură, căci spre a face față cerințelor legate de gradul respectiv de manifestare, ar fi fost nevoie nu numai de capital, ci și de un spirit de înțelegere a lucrurilor care n'a fost delă început prezent, ci s'a dezvoltat în decursul timpului. Nu este evident vina noastră proprie în această privință; pentru statornicirea unei astfel de atmosfere este nevoie de timpuri relativ îndelungate, pentru ca problemele vremii să intre în evoluția normală a psihologiei mulțimii, pe calea lentă a convingerii personale.

Dar dacă examinăm adânc problema, nici nu este de dorit ca desfășurarea lor să fie forțată. Dezvoltarea rațională a procesului economic se face totdeauna mai solid și mai fructuos pe calea înceată a rezultatelor evidente. Nicăieri ca în acest domeniu de activitate, încrederea prealabilă nu este mai puțin încheată. Pentru un început oarecare este nevoie de un grup de oameni cu mari afinități de sentimente personale și de adâncă cunoaștere reciprocă. Proiectele nu prezintă prin ele însele realități și deci nu exercită niciun miraciu, dacă socotelile dela sfârșitul anului nu scot în relief anumite elemente fundamentale care singure vorbesc mai mult decât orice altă reclamă.

El. mental de căpetenie în dirijarea vieții este cu siguranță omul; omul excepțional. Această axiomă este cu atât mai adevărată pentru viața economică. De altfel orice ramură de activitate care se depărtează de viața obișnuită și cere o oarecare pregătire în afară de aceea a muncii familiare și gospodărești, pretinde să aibă în fruntea ei o personalitate care să-i cunoască atât adâncurile și cuprinsul, cât și labirintele întortochiate sau în orice caz tănuite altora, element fără de care munca respectivă nu poate fi sigură de rezultate. Am putea spune că pe lângă o muncă și pregătire conștientă, se mai cere apoi convingere și însuflețire, un spirit de organizare și disciplinare, pentru ca printr-o coordonare a eforturilor și o educare a mediului să se desăvârșească o atmosferă ea însăși strict necesară asigurării bunei dezvoltări, unei activități care are la bază încrederea și contribuția multora.

În felul acesta ne explicăm de ce viața noastră provincială economică deși cu începuturi atât de vechi, a avut o dezvoltare relativ domoală, dar cu atât mai sigură. S'a urmărit în această dezvoltare domoală, pe de o parte crearea nivelului de cultură necesar înghesbărilor economice, ca un rezultat care trebuia să demonstreze celor mulți folosul ce-l pot avea ieșind cu prisosul avutului lor din făgașul preocupărilor gospodărești, iar pe de altă parte s'a așteptat formarea cadrelor trebuincioase unor astfel de înghesbări. Cât de importantă a fost această problemă a cadrelor ne dăm ușor seama dacă ne gândim că încă la înființarea băncii „Albina“ erau foarte mulți sceptici în această privință. Insuși marele Arhiepiscop Andrei Șaguna cu toată clar-

viziunea lui atât de mult cuprinzătoare s'a îndoit la un moment dat că ar fi sosit timpul și pentru români, să iasă din indeletnicirea tradițională a plugăriei. A dominat însă spiritul tenace și voința tare a lui Visarion Roman care pregătise lucrurile în toate amănuntele necesare și și făcuse convingerea fermă că și Românii sunt în stare să creeze așezăminte economice și financiare care la rândul lor sunt menite să fructifice mai puternic munca pământului.

Și „Albina” și-a deschis porțile. În jurul ei au roit apoi generații întregi de oameni care cu o zestre de cultură economică modestă, dar încadrați între geniile strălucitoare ale timpului, au croit și mai apoi au bătătorit calea, spre un început de burghezie românească în Ardeal. Incet, încet, pe lângă „Albina” au luat ființă băncile românești mari și mici din cuprinsul Ardealului și al Banatului cari înfruntând greutatea materiale și asperități derivând din situația noastră economică, socială și culturală contemporană, și-au însușit cu toatele o misiune nobilă și măreață, aceea de a ajuta nația să propășască și să se afirme. Nu trebuie trecută cu vederea paralelizarea acestor eforturi în toate domeniile vieții noastre românești: școlar, bisericesc, național, social, etc. În felul acesta „Unirea” ne-a găsit pregătiți suficient pentru ca nația românească să-și asume marile comandamente ce-i reveneau din acest act epocal al istoriei noastre.

Dacă încadrarea cu personal specializat a format o problemă de seamă pentru î. gheburile noastre financiare, cu atât mai accentuat este meritul acelora care s'au ridicat peste media normală a manifestărilor legate de preocuparea lor profesională. Este meritul lor personal, pentru că au înțeles chemarea vremii și și-au sacrificat toate forțele fizice și spirituale pentru a pune în evidență de dată cu calitățile lor individuale și capacitatea de muncă a națiunii întregi. Pentru că în definitiv o colectivitate fie ea de orice natură, își croiește drumul afirmării și al devenirii nu prin munca obișnuită, comună și uniformă a majorității amorfe, ci prin svăcnirile excepționale de energie și capacitate pe care le dovedesc firile special inzestrate și deosebit dotate. Faptul acesta al ridicării periodice peste media aritmetică a proprietăților comune este cu atât mai însemnat la noi cu cât organizațiunea școlară n'a putut secunda totdeauna în dezvoltarea sa, ritmul cerut de viața permanent îndreptată spre progres. Nu era în puțința nației românești să-și croiască instituții de cultură la nivelul cerut de dezvoltarea științelor nici pe terenul culturii clasice și cu atât mai puțin pe terenul culturii profesionale chemată să îndrumeze viața economică și financiară. Școala superioară de comerț dela Brașov, a fost unicul nucleu cultural care fără pretenții, dar cu eforturi demne de toată lauda, a format îndreptarul științific al vieții noastre economice. Ea, prin absolvenții săi a completat an de an numărul muncitorilor pe acest ogor, înarmându-i cu toată oțelirea vieții materiale și

spirituale pentru a ști să înfrunte greutățile vremii. Toți acești absolvenți conștienți de rolul lor au răspuns cu demnitate misiunii ce li s'a încredințat și s'au considerat totdeauna nu ca profesioniști sau funcționari, ci ca misionari ai unei idei și ai unei activități menite să ridice neamul din care se trăgeau.

Școala nu este însă făuritoare de personalități. Ea împărtășește cunoștințe uniforme spre a pune pe școlar în curent cu spiritul timpului și cu îndatorirea ce-i incumbă. Personalitatea excepțional inzestrată se ridică cu felul de a înțelege lucrurile și se impune prin puterea de creație pe care o dovedește. Dl Constantin Popp formează una din aceste excepțiuni. Domnia Sa și-a călit sufletul la același focar de cultură care a ocrotit toată generația Domniei Sale. Dar ieșit în viață nu s'a instalat comod spre a se injuga unei munci statice cu mulțumirea că și face datoria, ci ca un răscolitor neobosit a căutat să intre în toate tainele vieții reale care îi stau în față. A avut norocul să intre de tânăr, adecă imediat după absolvire, ca funcționar la banca „Albina”. Cu puterea sa de pătrundere a lucrurilor a folosit excepțional împrejurările spre a scoate în evidență o minte luminată și un spirit dinamic de nebanuite dimensiuni.

De sigur școala vieții este de mare importanță pentru indivizi. Dar deși această școală a vieții se înfățișează fiecăruia aproape în aceeași măsură, nu oricine poate să tragă concluziunile și mai cu seamă să înregistreze rezultatele pe care le-a îngrămădit Dl Constantin Popp la activul carierei sale. Lucrând în preajma personalităților care au format reperuri importante în ocărmuirea vieții românești de dincoace de Carpați cum a fost Partenie Cosma și contribuind la consolidarea marilor începuturi croite de Visarion Roman, dl Constantin Popp se poate considera cu drept cuvânt un demn urmaș al acestora. Nu este chemarea mea să înșir în amănunte meritele pe care le are Dl Constantin Popp în promovarea și consolidarea începuturilor croite de cei doi mari precursori, pentru că se vor găsi cu siguranță alții mai justificați a o face, nu numai prin similitudinea de vârstă, ci și prin cunoașterea precisă a tuturor înfăptuirilor la care Domnia Sa a colaborat. Imi permit însă să scot și eu în evidență, în slaba măsură în care o pot face, meritele Domnului Constantin Popp recoltate în lungă și prodigioasă sa carieră, așa cum mi-a fost dat să le cunosc din contactul periodic cu Domnia Sa, în calitate de colaborator la „Revista Economică”.

Iarmat cu cunoștințele școlii dl Constantin Popp odată ieșit în viața practică și-a dat imediat seama de importanța chemării sale. Și cu sufletul pătruns de problemele cărora viața economică românească din Ardeal trebuia să le facă față, s'a încadrat adânc în grupul celor ce căutau pe toate căile să le rezolve. Nu era vorba de a fi numai un funcționar model, ci ca o personalitate deosebit inzestrată a scrutat

și lipsurile generale ale vieții românești. Este necesar să ne dăm seama câtă lipsă se simțea în Ardealul de acum 40—50 ani de o literatură economică menită să pună problemele românești de această natură, în justa și specifică lor înfățișare. Nu mai vorbim de lipsa manualelor școlare de această specialitate, căci în această privință toți cei cari au învățat carte românească știu perfect de bine ce înseamnă să răspunzi la examen, după însemnările luate odată cu explicațiunile date în clasă de profesor. Dar această problemă a manualelor rămăsese să fie rezolvate de pleiada de dascăli care s'a perândat în tot decursul timpului pe catedra școlii comerciale superioare din Brașov.

Di Constantin Popp a fost lovit de aceste lipsuri și simțindu-și chemarea s'a înregimentat nobililor străduințe de a contribui la întemeierea unei literaturi economice. Nu numai prin articole și studii ci chiar prin directă colaborare cu dascălii mari ardeleni Domnia Sa s'a trudit zi de zi, să pună la îndemâna instituțiilor economice românești, îndreptare folositoare traduse sau originale. A folosit în acest scop marea sa înclinațiune și lucida sa judecată. Căci era vorba nu atât de expuneri teoretice, cât mai cu seamă de realități ieșite din experiența vieții zilnice, care trebuiau puse la cunoștința tuturor. A trecut totuși atunci când a fost chemat și la muncă subtilă de valoare teoretică și documentară, muncind alături de Diaconovici la dicționarul enciclopedic și fiindu-i unul din colaboratorii de seamă.

Mai târziu a devenit însuși un îndrumător în ale scrisului economic. „Revista Economică” întemeiată tocmai spre a pune în curent cercurile bancare cu problemele actualităților financiare a cunoscut colaborarea sa asiduă dela primele sale începuturi. În paginile acestei reviste, alături de publicității vremii, di Constantin Popp a desfășurat o amplă activitate, deslușind în articole și studii, tot ceea ce putea să intereseze instituțiile financiare din Ardeal. „Revista Economică” însăși a format o tribună dela care a plecat glasul înaripat al tuturor oamenilor noștri de bine cu rol preponderent în viața economică. În felul acesta ea a format nu numai organul unei mișcări de îndrumare, ci a constituit nucleul substanțial al tuturor preocupărilor de natură economică, practice sau teoretice. Di Constantin Popp s'a integrat adânc în rândurile colaboratorilor revistei și simțindu-și chemarea a împărtășit pe calea scrisului, în lungul și în latul Ardealului și chiar al României de pe vremuri, vederile sale sănătoase, pentru întremarea și promovarea economiei financiare românești.

Este de altfel interesant de constatat, că pe vremea aceea „Revista Economică” era singura publicațiune în care se debătea probleme de specialitate. Nu se poate spune că nu mai erau și alte reviste în Ardeal, însă dacă era vorba de o preocupare care se încadra în viața bancară, atunci aici era locul ei. Sporadic și

ocazional se publicau și în celelalte organe românești de publicitate articole economice, însă ele reprezentau un interes local sau de o importanță mai secundară. În momentul însă în care interesul problemei se pune pe planul general „Revista Economică”, forma organul de răspândire. Di Constantin Popp s'a identificat cu misiunea acestei reviste și după ce a fost colaboratorul ei permanent o bună bucată de vreme, a devenit și directorul ei, timp de 21 ani. Cu căldura cu care a știut să răspundă însărcinărilor carierei sale propriu zise, cu aceeași căldură di Constantin Popp a condus această revistă vreme îndelungată, ocrotind-o și apărând-o cu grije paternă ori de câte ori norii involburării se puneau în calea apariției ei normale. Dragostea pentru scrisul românesc în misiunea lui îndrumătoare pentru viața economică a făcut din Domnia Sa, un adevărat factor reprezentativ și literatura românească economică dela noi, îi este datorare să-i poarte o adâncă și caldă recunoștință, nu numai pentru munca efectivă în care s'a manifestat, ci și pentru că prin stăruința și tenacitatea sa, a promovat pornirile avântate și a dat puțință talentelor să se afirme. Căci să nu uităm că pornind dela începuturi modeste, „Revista Economică” a patronat apoi multe publicațiuni de specialitate și a călăuzit într'o mare măsură, chiar aparițiunea manualelor, de lipsă cărora am vorbit în rândurile anterioare. De asemenea „Revista economică” a prilejuit polemici interesante care au stârnit la contribuțiune chiar pe acei ce nu se credeau dotați, stimulând astfel toate capacitățile. În toate aceste manifestări de largi dimensiuni, contribuțiunea d-lui Constantin Popp a fost totdeauna prezentă și totdeauna fructuoasă.

Am greși însă dacă am crede că activitatea d-lui Constantin Popp a rămas numai în cadre literare teoretice. Domnia Sa a fost și un mare realizator. Activitatea literară a fost mai mult o urmare a vederilor sale largi și sănătoase pe care le-a concretizat în decursul lungii sale cariere, în înfăptuiri de importanță deosebită. Astfel în afară de contribuțiunea dată băncilor românești prin îndrumări practice rezultate dintr'o experiență îndelungată a luat parte la conducerea efectivă a diverselor instituțiuni românești de credit din Ardeal și a figurat printre întemeietorii unora dintre ele, precum: „Prima Ardeleană”, prima societate românească de asigurări din Ardeal și „Dacia Traiană”, întreprindere editorială și de librărie. În același timp a activat cu deosebită râvnă la extinderea creditului românesc în Ardeal, atunci când împrejurările politice din jurul unirii, au reclamat această extindere.

Vorbeam în rândurile anterioare de perspectivele creditului românesc în Ardeal înainte de unire în raport cu împrejurările de atunci și arătăm că în afară de lipsa unei atmosfere propice, a mai împiedecat dezvoltarea lui și inexistența cadrelor specialiștilor. Într'adevăr personalul nu se poate improviza dela o zi la alta. Pentru formarea lui este nevoie de timp și

răbdare, căci lucrând cu improvizațiuni, se clădește pe nisip. Socotim cu drept cuvânt că dl Constantin Popp are o deosebită contribuție la formarea personalului de care ne ocupăm. Nu numai prin prezența sa totdeauna activă și vioaie în rândurile funcționarilor băncii „Albina“ unde a funcționat 45 de ani, dintre care 14 ca director, nu numai în calitate de abil mânător al condeiului, ci mai cu seamă cu rolul său de om activ și creator, a fost permanent un îndrumător, un exemplar viu care ilustrează rezultatele unei munci neobosite și sobre cum foarte puțini pot să înregistreze. În această situație, dl Constantin Popp n'a fost un simplu membru al diverselor organizațiuni bancare și financiare, ci un adevărat educator în specialitatea pe care a ilustrat-o în toate laturile și situațiunile. În felul acesta Domnia Sa are marele merit de a fi contribuit la formarea cadrelor personalului bancar prin exemplul viu al faptei și al vieții sale și astfel în momentul unirii, Ardealul a fost în situațiunea să participe la extinderea și dezvoltarea vieții economice românești dezvoltare reclamată de împrejurări atât de imperioase. Dacă acestea sunt meritele dl-ului Constantin Popp este natural și firesc ca cei care le înțeleg și cu atât mai mult cei cari le-au simțit, să le aprecieze și să le înregistreze, nu numai spre a păstra pildă neobosită și străduință pe seama celor care vor să cunoască o viață exemplară de creație, ci și pentru a-i servi ca slabă recunoștință pentru tot ce a făcut într'un domeniu în care ilustrarea și afirmarea nu se pot obține decât cu deosebite eforturi. De aceea vorbind de omul special inzestrat, trebuie să recunoaștem că dl Constantin Popp merită acest adaus la numele Domniei Sale. Ii dorim încă mulți ani de viață pentru ca cu luciditatea de care dă dovadă să mai adape cu sfaturile și exemplul său, școala muncii pe care a creat-o.

Ing. GHEORGHE BRĂNDUȘ.

Un dascăl

Nu găsesc, în noianul de atribute care s'ar putea da unui om, nici unul care să fie mai adânc semnificativ și mai înalt în același timp, decât acela de dascăl. Un om care rupe în fiecare zi ceva din sufletul său, din inima, din sănătatea sa, ca să dea altora, fără a primi în schimb nimic altceva decât mulțumirea de sine pe care o are cel ce se jertfește conștient.

Când îl vedem noi cei tineri pe stradă pe cel care merită mai mult decât un simplu număr omagial, trecând cu pas liniștit și sigur, ar trebui să ne întrebăm de unde a luat toată energia cheltuită și cum poate să aibe încă atâtă calm și putere în privire după toată efortarea permanent depusă atât amar de ani. Ne comparăm noi cu dânsul, o generație nervoasă, risipitoare, fără putere de muncă și tenacitate și nu pricepem.

Sunt însă oameni ca dl Constantin Popp, născuți și crescuți în alt spirit. O generație de oameni mai dârji — mai cumplți la lucru — fără nesfârșitele rătăcirii după idealuri pe care le cunoaștem noi.

Un dascăl e cu atât mai mare cu cât vorba lui e mai puțină și exemplul mai puternic. Cunoscut puțini oameni, care să fi muncit atâta și care să caute să facă să se vorbească despre ei mai puțin. Am citit în timplător toată colecția celor 40 de ani ai acestei reviste și cunoscut astfel în fiecare amănunt strădania depusă de acest om, dela începutul ei.

Nu pot vorbi despre ce a făcut dânsul la Banca Albina dar știu că la „Revista Economică“ a muncit cu drag și cu entuziasmul neobosit al unui adevărat om de știință.

În galeria economiștilor ardeleni, o galerie în care sunt atât de puține locuri ocupate, dl Constantin Popp ocupă un loc egal cu a celui mai de seamă.

E ciudat cum acest om care a muncit o viață întreagă efectiv pe tărâmul științei economice românești, a păstrat o modestie ce e intradepăr emoționantă.

Știu prea bine cât a scris, cât a cetit și cât a căutat să facă din „Revista Economică“ o publicație de înaltă ținută științifică. A fost permanent preocupat de insuficiența pregătirii noastre în domeniul economic și a făcut tot ce i-a stat în putință ca să împlinească aceste lipsuri.

Articolul acesta nu vrea să fie un omagiu. E prea puțin. E doar semnul unei recunoștințe personale pentru un om care a muncit — a muncit cu greul pe care singur îl cunoaște — un om care a căutat să realizeze ceva, nu ca să se laude pe sine. Mi-a rămas din ceasurile în care am stat împreună de vorbă, amintirea clară a unui om neobosit în dragostea lui de știință, o realitate atât de rară azi.

E un exemplu atât de frumos încât sunt sigur că se va găsi cineva care să fixeze pentru totdeauna această figură de cărturar ardelean, ca un exemplu pentru totdeauna celor ce vin și celor ce vor să lucreze în ogorul științei economice — în Ardeal și Țara Românească.

Avem atâta nevoie pentru tineretul de azi de exemple de înaltă virtute cărturărească și morală încât atunci când se ivește vreunul, trebuie să ne grăbim să-i însemnăm chipul lui în stâncă pentru veșnică aducere aminte.

Dr. N. N. PETRA.

Sărbătorirea unui om de bine.

Era în anii primelor mele tinereți.

Într'una din zile am privit în galantariul unui magazin, unde, alături de mobile și articole de menaj, erau expuse spre vânzare și tablouri țef-tine pentru decorarea interioarelor modeste.

Unul din aceste tablouri mi-a reținut mult atenția nu prin valoarea artistică, pe care de sigur

n-ași fi putut-o aprecia la acea vârstă și nici prin mărimea sau strălucirea ramei în care fusese încadrat. M'a impresionat adânc subiectul acestui tablou, un subiect moral și instructiv, care acum mi s'ar părea destul de banal. Ceea ce mai stă-rule azi în amintirea mea poate fi numai semnificația subiectului.

Autorul se străduise să simbolizeze în acel tablou „drumul vieții”; întâiu treptele urcușului până la apogeu, apoi treptele coborâșului. În pragul primei serii de trepte era un prunc în leagăn agitându-și mânuțele, în vârf la locul de întâlnire a celor două pante, era omul la 50 ani, iar jos, pe partea dreaptă la locul corespunzător copilului din stângă, era omul la 100 ani, așezat într'un jilț, obosit parcă de povara anilor, cu privirea senină și resemnată.

Autorul atât de generos în ce privește durata de viață a omului, stabilise la fiecare deceniu câte un popas în acest drum. Iată ce am prins înțelesul tabloului și am aflat locul vârstei mele, între pruncul din leagăn și copilul la 10 ani de pe prima treaptă, care alerga fără nici o grijă bătând un cerc, m-am bucurat mult în naivitatea mea, că eram de abia la începutul acestei căi atât de lungi, de care omul își leagă atâtea speranțe și iluzii.

Am spus că fiecare 10 ani, fiecare treaptă, simbolizează un popas în viață și fiecare popas constituie, obișnuit, o aniversare pe care căutăm să o eternizăm — dacă s'ar putea spune — printr'o sărbătorire. Sunt sărbătoririle de aniversări în cadrul familiei, dar sunt și sărbătoririle de aniversări, care depășesc acest cadru, dându-li-se o mai mare amploare. Sunt cele mai nimerite prilejuri de a sintetiza și evidenția cât mai multe din faptele de merit ale unui om.

Actualul director al Revistei Economice și primdirector executiv i. p. al Băncii „Albina” împlinește la 2 Februarie erf. vârsta de 70 ani, adică a ajuns la al șaptelea deceniu sau popas din „drumul vieții” sale.

* * *

Revista Economică și directorul Constantin Popp. Două nume, s'ar putea spune sinonime. Nu poți pronunța unul fără să nu te gândești la celalalt.

Și totuși n'am putea spune, că directorul Constantin Popp n'ar fi fost ceea ce este fără Revista Economică. Dar Revista Economică fără un colaborator, redactor și director care să fi pus atâtea muncă și suflet în slujba ei, așa cum a făcut-o sărbătoritul de azi, nu știm dacă ar fi putut rezista potrivniciei vremilor.

Începe puțin din două decenii de când am trimis Revistei Economice primul meu articol în

care stabileam și apăram dreptul comercianților de a fi admiși la facultățile juridice din țară. Aveam ceva peste 23 ani și de abia lăsasem haina militară, ca demobilizat. S'a mai întâmplat ca tot pe atunci să mai apară vreo două articole în „Dacia Traiană”, cea admirabilă foarte scrisă și condusă cu atâtea pricepere și spirit gazetăresc de Constanța Hodoș și Ion Gorun, pe care contrar obiceiului, le semnase. Poate că aceste articole prezentau ceva interes, poate și lipsa de colaboratori, l-au făcut pe directorul Revistei să mă aprecieze și să primească după aceea cu plăcere articolele mele.

Era pe la sfârșitul lui 1922 când mă trătam încă sub semnul inflației, o epocă în care la ordinea zilei era mai mult înfișterea și lansarea de noi afaceri, de nou întreprinderi industriale și comerciale, Erau deci prea puțini acei cărora le mai ardeau să scrie câte ceva și pentru Revista Economică.

Redactorul de până atunci al Revistei dl Sofron Roșea fusese încredințat ca director cu organizarea și conducerea noului sucursale din București a Băncii „Albina”. Rămăsese singur cu Revista și în lipsă de colaborator o duceam destul de greu. Deși Revista apărea, ași putea spune onorabil, în șase pagini cu articol redacțional și cu cronică variată și bogată, totuși directorul era preocupat de soarta ei și se gândea s'o mute la Cluj, ceea ce în urmă s'a și întâmplat. Se spunea, că la Cluj sunt economiști, oameni de finanțe, profesori la Academia Comercială etc., care nu vor întârzia să colaboreze și să dea un nou suflu de viață Revistei, cam anemlate. Cel care își vor reaminti, știu că „organul financiar-economic” al băncilor românești din Ardeal și celelalte provincii de peste Carpați, cu toate eforturile puse în slujba lui de dl V. Vlăicu, a cunoscut vreme de bojente și restriște la Cluj, apărând uneori chiar în două pagini. Aici, din aceeași lipsă de colaboratori, Revista n'a dus-o mai bine. După câțiva ani directorul Constantin Popp a readus-o la Sibiu, unde sub părinteasca grijă a d sale și a redactorului actual Dr. M. hat Velicu subdirector general la Banca „Albina”, a cunoscut iarăși zile bune.

* * *

Căile destinului fiecăruia își au o răspântie: Este aceea când tânărul își îndrumază pașii către cart-ra pe care și a ales-o. Drumurile care porneau altădată din această răspântie pentru un tânăr comerciant român din Ardeal nu erau prea multe.

Propunerea unei rude mai îndepărtate de a aduce pe tânărul Costi în „țară” la Bacău, pentru a-l îndruma pe calea negoțului nu s'a putut realiza.

Puțin mai târziu tânărul absolvent este primit la „Albina“, institut de credit și de economii Sibiu, în serviciul căreia a muncit cu multă demnitate, cinste și devotament timp de peste patru decenii, urcând treptele ierarhiei funcționărești dela modest practicant până la postul de director executiv.

El am cunoscut totdeauna ca un mare inamic al superficialității, al ipocriziei și al ascensiunilor pe căi piezișe, gata însă să ajute și să dea sfaturi părintești tinerilor corecți și harnici.

Cu ființa sa plină de demnitate, de adevărat gentleman, impune și azi tuturor. Fața mai totdeauna surâzătoare exteriorizează alese însușiri sufletești. Te privește hotărât și drept în față cu ochi întrebători, dar și plin de bunătate și paciență, ceea ce a dat totdeauna încredere și îndemn clienților Băncii în tratarea afacerilor și imbold subalternilor în mărturisirea păsurilor.

* * *

Număr treptele vârstei din tabloul copilăriei mele și văd că sărbătoritul de azi mai are încă de parcurs din drumul vieții sale până să ajungă la moșneagul din jilț. N'a făcut nici trei sferturi din cale.

Să-l dea Atotputernicul zile și sănătate să și continue cu bărbăție restul drumului, în mijlocul familiei sale, stîmțat de cei cu care a conlucrat și urmat, ca bun exemplu, de cei tineri.

I. N. BRATU.

Un aspect al solidarității românești.

Omagiul dlui C. Popp.

Unul dintre principiile mari, cari stau la baza Statului modern este principiul naționalității. Acest principiu fundamental cere, ca populația statului să fie cât mai omogenă, adică să vorbească aceeași limbă, să aibă aceleași tradiții și, cu deosebire, să nutrească aceleași aspirații comune, pentru viitor, — tot atâtea calități, ce caracterizează o națiune, în general. Cu deosebire, după războiul mondial, fiecare stat a căutat să intrunească sub comanda sa pe toți fiii acelui neam. Concomitent, în măsura, în care a ajuns la o conștiință proprie, fiecare națiune, fiecare grup de indivizi, de o structură sufletească identică, locuind același teritoriu, a tins și tinde să-și formeze statul său, după libera sa voință, care să-l asigure viața liniștită, prosperă și independentă, în toate domeniile, spre a-și împlini misiunea, cu care l-a însărcinat providența.

Națiunile sunt produse naturale ale unei lungi evoluții umane și continue. Populația pământului ne apare, în pragul istoriei, împărțită în diverse

grupuri etnice, distincte unele de altele, prin limbă, obiceiuri, calități, etc. și această varietate de grupuri etnice, mai mari sau mai mici, mai deosebite sau mai apropiate unele de altele, se va menține, probabil, până la „sfârșitul veacurilor“.

Poporul românesc își are trecutul, limba și aspirațiile sale proprii. Istoria lui se poate împărți în mai multe perioade, după diferitele puncte de vedere, din care este privită. Eu aș împărți această istorie, în două mari perioade: prima perioadă, cuprinzând timpul dela primele înjghebări de state românești și până în anul 1918, în care timp străduințele principale ale Românilor au fost depuse pentru înființarea unui stat național care să cuprindă între fruntările sale pe toți fiii acelui neam; a doua mare perioadă, începe după realizarea unității noastre politice, în care poporul român este chemat să-și dea contribuția lui la marea operă de cultură și civilizație umană, în concertul celorlalte popoare ale lumii.

Privind harta etnografică a României, constatăm, mai întâi, că populația ei se compune, în proporție de 75 la sută, din Români, cari vorbesc limba românească, cari au aceleași tradiții și aceleași aspirații comune și din elemente, în proporție de 25%, cari aparțin la diverse grupuri naționale străine, ca: unguri, germani, ruși, bulgari, etc. În rândul al doilea, vedem, că populația de origine etnică română este distribuită sau așezată, pe întreg cuprinsul țării, în mod simetric și regulat, grupurile etnice străine neformând masse compacte decât în mod excepțional și în mijlocul țării. Aceste constatări duc la concluzia inevitabilă că statul român este un stat eminent național, românesc, voința Românilor, ca unită care reprezintă mai bine de trei pătrimi din populația statului, fiind singura hotărâtoare în rezolvirea problemelor de interes obștească.

Caracterul de stat național românesc al României îl consfințește, de altfel și Constituția, atât cea din 1923, cât și cea din 1938, prin art. 1. Și această dispozițiune din legea noastră fundamentală s'a adus tocmai pentru a se curma orice discuțiune, ce s'ar putea lui, în această privință. România este, prin urmare, Statul Românilor, al grupului etnic de 15 milioane de indivizi, cari vorbesc limba maternă românească, cu tradițiile și aspirațiile lor comune, cu o viață sufletească proprie și deosebită de a celorlalte neamuri din lăuntru sau dinafara granițelor României.

Statul este instrumentul politic și juridic, care asigură, în mod continuu și regulat, viața națiunii. Statul român fiind creat din eforturile și jertfele de sânge ale Românilor este chemat să asigure în primul rând viața Românilor, deoarece

aceasta este misiunea lui esențială. El este obligat, prin organele lui și în cadrul legilor, să se îngrijească în mod permanent, ca fiecare locuitor al său de origine etnică română să poată munci în așa fel, încât să-și agonisească cele necesare tratului de toate zilele, pe seama lui și a familiei sale.

Este adevărat, că prin art. 5, Constituția decretează egalitatea tuturor cetățenilor români în fața legilor. Această egalitate este fixată în interesul ordinii publice. Dar ea presupune egalitate de condiții sociale, economice, culturale între cetățenii români. Când, însă, ordinea socială este grav amenințată, prin faptul, că elementul autohton, care imprimă statului caracterul său național, devine din zi în zi tot mai sărac fiind înălturat treptat și aproape sistematic de la izvoarele de venituri și pus în situație inferioară față de elementele minoritare, egalitatea de tratament stabilită de pactul fundamental nu mai poate fi aplicată ad litteram, pentru motivul, că ea s'ar transforma în inegalitate pentru Români, constituind, în mod fatal, o sumă nesecată de neliniște și de disordine socială. Or, dacă interesul *tuturor* locuitorilor țării este păstrarea neștirbită a ordinii publice și întru cât ordinea publică este menținută de elementul majoritar alecătuitor de stat, rezultă, în mod logic, că cel dintâi care trebuie satisfăcut este acest element, adică, în țara noastră cetățenii de origine etnică română, statul român fiind creat pentru a-i ocroti, în special și în primul rând, pe ei. Minoritarii dela noi au statele lor naționale — iar acei cari nu au încă, cum sunt d. e. Evreii, își pot forma statul lor, — în care se pot muta oricând. Recentele înțelegeri dintre unele state în acest sens sunt încheiate tocmai pentru a se face schimbul reciproc de populație a elementelor aparținătoare grupului minoritar. Românii nu au alt stat. Ei, prin urmare, sunt cel mai interesați la menținerea statului lor propriu. Dar și statul român, la rândul său, nu se va putea menține nici progresa, decât dacă elementul majoritar alecătuitor de stat va fi mulțumit, trăind în cele mai bune condițiuni, din toate punctele de vedere.

La o bună stare economică, culturală, etc., a Românilor nu se poate ajunge decât dacă statul, ca atare, îi încurajează pe toate țărâmurile. Actuala Constituție a României, prin art. 27, dispune, că, în ce privește admisibilitatea cetățenilor români în funcțiunile și demnitățile publice civile și militare se va ține seama de caracterul majoritar și creator de stat al națiunii române. Este o dispoziție foarte rațională, deoarece nu s'ar putea concepe ca într'un stat național, cum este țara noastră, în care Românii reprezintă peste 3/4 din populația totală să predomină elementul minoritar.

Altfel, s'ar știrbi caracterul național românesc al statului.

Cred, însă, că principiul constituțional trebuie extins și în celelalte ramuri de activitate: comerț, industrie, profesuni libere, căci numai în acest mod viața socială dela noi păstrează cu adevărat caracterul românesc.

În adevăr, nu este destul, ca majoritatea funcționarilor publici să fie români. Serviciile și stabilimentele publice se nasc și funcționează, în măsura, în care cer interesele variate ale popoului și activitățile lui de tot felul. Când un serviciu public nu mai este necesar, dispăre. *Viața socială, viața reală a națiunii consistă în special din activitățile particulare, în urma cărora marea masă a popoului își câștigă pâinea cea de toate zilele.* Serviciile publice, din cooperarea cărora rezultă, — după cum susține marele juristconsult francez L. Duguit, — statul, nu sunt altceva, decât simple instrumente auxiliare ale vieții omenești. De abia o infimă parte din populația unui stat sunt funcționarii publici. Cea mai mare parte trăiește din activitatea economică, lato sensu, din comerț, industrie, agricultură, profesuni libere, etc. Ce constatăm în România? Că, cele mai multe activități productive, cu excepția agriculturii propriu zise, constituind tot atâtea surse de venituri, sunt desfășurate de elementele minoritare, mai ales în orașe. Față de această situație, statul român nu poate rămâne indiferent. Întâi, pentru a-și menține caracterul național; al doilea, în interesul existenței sale proprii, deoarece finanțele publice se sprijină aproape exclusiv pe veniturile și averile cetățenilor săi. Dacă veniturile și averile sunt în mâinile românilor, aceștia vor destina, mai prompt și mai sigur, o parte din veniturile sau averile lor visteriei publice, sărind în ajutorul statului, când e amenințat, tocmai pentru motivul, că soarta lor depinde în mare parte de soarta statului.

Dar protejarea muncii românești mai este dictată și de alte considerații. Dacă *românul* este cel dintâi și necondiționat obligat să-și apere țara cu prețul supremelor jertfe, în cazuri de pericole din afară, tot el este îndrituit a pretinde, în orice împrejurare, ca și *la drepturi* să fie primul, să fie pus acolo, unde trebuie. La datorii mari, drepturi mari; unde-i pagubă, să fie și câștig sau pe latinește *ubi periculum ibi emolumentum esse debet*. Toate acestea sunt principii simple și evidente, pe cari se bazează orice organizație de stat și nu cred, că s'ar găsi minți sănătoasă, care să ni le conteste. Din contră, ne ar respecta mai mult, considerându-ne o națiune solidară și demnă, capabilă de a se conduce, liberă și independentă.

Dr. S. POPOVICI.